

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890. Andra Kammaren. N:o 20.

Måndagen den 24 mars.

kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes dervid kammarens förhandlingar af herr vice talmannen.

§ 1.

Till fortsatt föredragning anmäldes statsutskottets utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret, dervid i ordningen förekom

Punkten 8, som bifölls.

Punkten 9.

Kongl. Maj:t hade föreslagit:

att Riksdagen, med godkännande af de i statsrådsprotokollet den 11 januari 1890 angifna grunder för organisationen af en stamtrupp vid Hallands bataljon jemte hvad som föreslagits beträffande personlens aflöning, måtte för år 1891 bevilja till stamtruppens uppsättning äfvensom densammas underhåll m. m. vid volontärskolan ett anslag af 40,000 kronor;

att, vid bifall härtill, detta anslagsbelopp jemte de redan å bataljonens stat till volontärers aflöning uppförda 5,292 kronor 50 öre, sistnämnda belopp, i den mån det för ändamålet blefve disponibelt, måtte, under benämning »aflöning till stamtrupp vid Hallands bataljon, reservationsanslag» uppföras under fjerde hufvudtiteln näst efter anslaget till Hallands beväring; samt

att de besparingar, som under uppsättningstiden kunde å anslaget uppkomma, måtte få af Kongl. Maj:t disponeras för bestridande af uppsättningskostnader och öfriga med organisationens genomförande förenade utgifter; men hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

I en vid punkten fogad reservation hade herrar grefve *G. Sparre*, *C. E. Casparsson*, friherre *B. A. Leijonhufvud*, *H. P. P. Tamm*, *E. V. R. L. Königsfeldt*, grefve *E. C. A. Piper*, *F. Boström*, *P. J.*

Ang. anslag till *von Ehrenheim, V. N. Ekenman, R. G. von Hedenberg, K. Bohnstedt* stamtrupp vid och *C. W. von Schulzenheim* hemställt, att Kongl. Maj:ts framställning Hallands bataljon. i ämnet måtte af Riksdagen bifallas.

(Forts.)

Efter föredragning af punkten anförde

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Efter den utgång, som frågan om det af Kongl. Maj:t begärda anslaget till en ny trängbataljon i förmiddags fick i denna kammare, kan jag naturligtvis icke hysa några stora förhoppningar om, att kammaren nu skall bifalla förevarande framställning om aföning till stamtrupp vid Hallands bataljon. Jag anser mig dock böra litet närmare redogöra för de skäl, som bestämt Kongl. Maj:t för att framlägga detta förslag, ehuru dessa skäl delvis finnas omnämnda i statsrådsprotokollet.

Våra vanliga infanteribataljoner äro, såsom vi veta, då de skola i fält, klent försedda med stam. Denna stam är nemligen alldeles för liten i förhållande till beväringens antal. Vid Hallands bataljon finnas nu endast 60 man stam, och dessa åtgå till underbefäl i ledet. Derigenom kommer manskapet här att bestå uteslutande af beväring, och det är omöjligt att föra en sådan trupp mot fienden. Den enda utvägen vore då att taga stam till Hallands bataljon från ett eller ett par andra infanteriregementen, men derigenom blefve dessa ännu sämre än andra regementen utrustade med stam i förhållande till beväringen. Detta har gjort, att man i alla arméorganisationsförslag sökt skaffa nödig stamtrupp till dessa beväringbataljoner, och hvad särskildt Hallands bataljon beträffar, var derför i 1871 års förslag upptagen en stamtrupp af 500 man, en del indelt och en del värfvad. Nu har Kongl. Maj:t sökt uppgöra ett förslag till anskaffande af stamtrupp för Hallands bataljon på samma grunder, som blifvit bestämda för Vesternorrlands och Blekinge bataljoner, d. v. s. att 300 volontärer skulle anskaffas och kostnaderna derför till en del tagas af hvad som kunde besparas genom det nu ur riksstaten uteslutna anslaget till garnisonskommendering i Karlskrona, hvarigenom ökningen på de ordinarie anslagen under fjerde hufvudtiteln icke blefve betydlig. Härtill kommer, att det vore lättare att uppsätta denna bataljon än de redan uppsatta derigenom, att staden Halmstad, med öppen blick för de fördelar, som skulle tillskyndas staden genom en truppstyrkas förläggande dit, erbjudit sig att kostnadsfritt för kronan upplåta tomt för uppförande af etablissementet samt dertill bidraga med 50,000 kronor. Ty staden skulle naturligtvis få inkomster genom bataljonens förläggande dit, såsom af truppens beklädnad och proviantering och befälets utgifter m. m.

Jag hemställer på grund häraf, att kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Persson i Mörrarp: Då man vid denna riksdags början mottog Kongl. Maj:ts nådiga proposition n:o 1 och såg, huru stora anslag der begärdes och hvilka förslag till försvarsväsendets omorganisation deri förekommo, gjorde man sig litet hvar den frågan: hvad kan vara anled-

ningen härtill? När man så granskade innehållet af nämnda kongl. *Ang. anslag till proposition, fann man, att bland de framställda förslagen fans också stamtrupp vid ett om lindring i rustnings- och roteringsbesvären samt afskrifning af Hallands bataljon.* en del af de nu å viss jord hvilande grundskatter. Det har åtminstone inom riksdagen varit en allmän föreställning, att icke så många anslag, som nu blifvit begärda å fjerde hufvudtiteln, kommit i fråga vid denna riksdag, derest icke det af mig nyss berörda förslaget till eftergift af statsverkets inkomster jemväl framlagts. Men denna lindring har, såsom vi alla veta, icke kommit till stånd; och det förefaller mig då något underligt, att detta oaktadt skall Riksdagen nu bifalla snart sagdt alla framställningar från regeringen om ökade anslag till försvarsväsendets utveckling. Då jag deltagit såväl i reservanternas förslag beträffande frågan om trängen som i kammarens derom i dag fattade beslut, ber jag få säga, att jag gjort det af de skäl, som förut i dag särskildt framhållits af herr Sven Nilsson. Man går till väga på ett egendomligt sätt; man uppsätter den ena värfvade bataljonen efter den andra, men man bibehåller alla skyldigheter för dem, hvilka det åligger att anskaffa manskap till den indelta armén. Det är uppenbart, att man genom ett sådant tillvägagående försvårar rekryteringen för dessa. Jag tror också, att man har grundad anledning att säga, att de förslag, som i år äro framställda om fixering af indelningsverkets bördor, icke komma till regeringen ens i form af en skrifvelse, och det kan väl därför icke vara besynnerligt, att de, på hvilka dessa bördor nu hvila, motsätta sig en organisationsplan, som ovilkorligen har till följd ett fördyrande för rust- och rotehallarne att anskaffa manskap till den indelta armén. Då det vid sista riksdagen var fråga om indelta kavalleriets omorganisation, framhölls med synnerlig styrka af motståndarne dertill, och deribland af militärer, att det icke skulle vara möjligt för staten att anskaffa folk i tillräckligt antal. Huru skall det då vara möjligt för de enskilde, som hafva detta åliggande, att i längden kunna anskaffa folk till den indelta armén, om staten går till väga på det sätt, jag nyss nämnde, eller uppsätter den ena värfvade bataljonen efter den andra? Staten uppträder på detta sätt konkurrerande med de enskilde om anskaffning af folk.

Det är hufvudsakligen på dessa skäl, hvilka för mig varit bestämmande äfven i denna fråga, som jag nu hemställer, att kammaren icke måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Lundberg: På i statsrådsprotokollet och äfven af statsutskottet, ehuru af detta till stöd för afslag, anförda skäl, att Riksdagen åren 1887 och 1889 beviljat medel till uppsättande af stamtrupper vid Vesternorrlands och Blekinge bataljoner, och enär Halland härefter, fränsetd Gotland, är det enda af rikets landskap, der någon infanteristamtrupp icke finnes förlagd, får jag yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition uti ifrågavarande hänseende, hvartill jag torde ega desto mera befogenhet, som det verkligen vid 1857 års riksdag berodde på mitt åtgörande, att icke då skedde af statsutskottet föreslagen indragning af Hallands bataljon eller det obetydliga befäl, som utgjorde eller tillhörde densamma.

Hvad den talare, som senast yttrade sig, anført, anser jag icke

Ang. anslag till börja förtjena afseende, helst ej af Riksdagen bifallits någon förläng-
 stamtrupp vid ning af tiden för beväringens tjänstgöring eller vapenöfning.
 Hallands batal-
 jon.

(Forts.) Härmed var öfverläggningen slutad; och sedan propositioner gif-
 vits å de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 10.

Bifölls.

Ang. ökning af
 anslaget till
 försvarsverket
 till lands i all-
 mänhet.

Punkten 11.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen
 att, för beredande dels af ökad tillgång till bestridande af de från
 arméförvaltningens artilleridepartement utgående kostnader för projektiler,
 patroner och krut m. m., dels ock af erforderlig förhöjning i de i och för
 underhållet af beväringsmanskapets beklädnads-, remtys- och utrednings-
 samt trosspersedlar anvisade medel, höja artilleri- och intendents-
 departementens andelar i anslaget till försvarsverket till lands i allmänhet
 med 100,000 kronor för det förra och 30,000 kronor för det senare, så
 att anslaget, nu kronor 2,338,600, må med förhöjning af 130,000
 kronor från och med år 1891 utgå med 2,468,600 kronor; äfvensom
 att, vid ökning af artilleridepartementets andel utaf anslaget med
 ett det nuvarande anslaget till salpeteruppköp motsvarande belopp,
 medgifva, att af sagda andel må dels under år 1891 för gäldande af
 köpeskillingen för Åkers krutbruk utgå 21,340 kronor, dels ock för
 framtiden bestridas kostnaderna för inköp af erforderlig salpeter.

Med anledning häraf hemställde utskottet under förevarande punkt:

a) att Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning måtte på det sätt
 bifallas, att, för beredande af ökad tillgång till bestridande af de från
 arméförvaltningens artilleridepartement utgående kostnader för projek-
 tiler, patroner och krut m. m., anslaget till försvarsverket till lands i
 allmänhet eller arméförvaltningens departement höjes med 36,000
 kronor;

b) att Kongl. Maj:ts framställning om öfverförande till »anslaget
 till försvarsverket till lands i allmänhet eller arméförvaltningens departe-
 ment» af ett anslaget till salpeteruppköp motsvarande belopp icke
 måtte af Riksdagen bifallas;

c) att, för beredande af erforderlig förhöjning i de i och för under-
 hållet af beväringsmanskapets beklädnads-, remtys- och utrednings-
 samt trosspersedlar anvisade medel, anslaget till försvarsverket till lands
 i allmänhet eller arméförvaltningens departement höjes med 30,000
 kronor.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts

af herrar grefve *G. Sparre*, *C. E. Casparsson*, friherre *B. A. Leijonhufvud*,
H. P. P. Tamm, *E. V. R. L. Königsfeldt*, grefve
E. C. A. Piper, *F. Boström*, *P. J. von Ehrenheim*, *V. N. Ekenman*,
R. G. von Hedenberg, *K. Bohnstedt* och *C. W. von Schulzenheim*;

hvilken reservation var af följande lydelse: »Med tillstyrkande af Kongl. *Ang. ökning af* Maj:ts derom gjorda framställning få vi, som biträdt hvad utskottet *anslaget till* under mom. c) af denna punkt föreslagit, hemställa, *försvarsverket till lands i allmänhet.*

a) att, för beredande af ökad tillgång till bestridande af de från arméförvaltningens artilleridepartement utgående kostnader för projektiler, patroner och krut m. m., anslaget till försvarsverket till lands i allmänhet eller arméförvaltningens departement må höjas med 50,000 kronor;

b) att, vid bifall till hvad vi här nedan under punkt 13:o föreslå för i mom. a) omförmäldt ändamål, anslaget till försvarsverket till lands i allmänhet eller arméförvaltningens departement må höjas med 50,000 kronor; äfvensom

d) att Riksdagen, vid bifall till mom. b), må medgifva, att af artilleridepartementets andel utaf anslaget till försvarsverket till lands i allmänhet eller arméförvaltningens departement må dels under år 1891 för gäldande af köpeskillingen för Åkers krutbruk utgå 21,340 kronor, dels ock för framtiden bestridas kostnaderna för inköp af erforderlig salpeter.

Efter föredragning af mom. a) i utskottets hemställan yttrade:

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Med uttalande af min tacksamhet därför, att Andra Kammarens ledamöter inom statsutskottet tillstyrkt en förhöjning af 36,000 kronor i arméförvaltningens artilleridepartements andel af anslaget till försvarsverket till lands, vill jag dock framhålla ytterligare några skäl för Kongl. Maj:ts förslag, hvilket blifvit tillstyrkt af tolf reservanter, d. v. s. af Första Kammarens samtliga ledamöter inom utskottet.

Det är ju gifvet, att kostnaderna för projektiler, patroner och krut under de senaste åren betydligt ökats, då krigföringssättet allt mer och mer börjat gå ut på eldens användande. Detta finna vi t. ex. lätt, om vi iakttaga hvilken stor skilnad som rådde mellan det tyska artilleriet under 1866 och 1870 års fälttåg. Denna skilnad berodde icke endast derpå, att artilleriet 1870 blef taktiskt bättre användt och fick bättre plats i marschkolonnen, utan lika mycket derpå, att artilleriet förvärfvat större färdighet i fältmessig skjutning. Men för uppnående af större skjutskicklighet fordras penningar, i synnerhet som med de förbättrade skjutvapensmodellerna följer dyrare ammunition. En projektil t. ex. kostar nu tre gånger så mycket som förr. Med de ökade skjutdistanser, som nu förekomma, erfordras äfven större skjutfält, och härigenom förorsakas också större kostnader. På samma sätt förhåller det sig med infanteriet. Det är endast genom skjutning detta kan verka. Det måste därför allt mer och mer uppöfva sig i färdigheten att skjuta, och härför fordras ökade öfningar. Det kan således icke hjälpas, att kostnaderna på dessa områden blifva allt mer och mer ökade. Härtill bidraga också de många årliga besigtningssesor, som nu blifvit införda hos oss, på samma sätt som förhållandet redan i många år varit i Norge. Man har nemligen funnit nödvändigt

Ang. ökning af anslaget till försvarsverket till lands i allmänhet. (Forts.)

att nogare öfvervaka det sätt, hvarpå den dyrbara skjutmaterielen, gevären, handhafves vid regementena. De inspektionsresor, som för sådant ändamål företagas, och de reparationer af materielen, som vid dylika inspektioner förklaras nödiga, bidraga äfven i sin mån att höja ifrågavarande kostnader.

Nu har utskottet ansett, att det begärda anslaget borde kunna minskas dels med 4,000 kronor för tillsyn, vård och underhåll af artillerimuseum och dels med 10,000 kronor för förhöjning i kostnaden för byggnadsreparationer, eller tillsammans med 14,000 kronor. Det har dock framhållits, att Kongl. Maj:t redan minskat det af general-fälttygmästaren ursprungligen begärda anslaget med 24,000 kronor. Hvad anslaget till byggnadsreparationer beträffar, säger utskottet, att ifrågavarande behof ännu torde vara outredt, eftersom icke ens uppgifvits hvilka nya byggnader tillkommit. Jag har här i min hand en sådan uppgift, men då den icke torde vara af något större intresse, skall jag icke besvära kammaren med densamma uppläsande. Den finnes emellertid tillgänglig för hvar och en, som önskar taga del deraf. Af nämnda uppgift synes, att antalet af ifrågavarande byggnader under de år, som förflutit sedan 1876, blifvit så stort, att de representera ett värde af tillsammans 700,000 kronor. Om man då beräknar kostnaden för årliga underhållet af dessa byggnader efter 1 procent af värdet för stenhus och 2 procent för trähus, så går detta underhåll till 10,000 kronor, och herrarne torde lätt kunna finna, att denna beräkning icke är för högt tilltagen.

Hvad artillerimuseet beträffar, så har det visserligen dragit rätt stora kostnader, men så har man också dermed kommit till ett resultat. Ännu för 15 år sedan fans icke något artillerimuseum. Endast här och der i gevärsförråden och på vindarne i tyghusen funnos en del gamla modeller och lyxvapen. En del af dessa försåldes så småningom vid de hvar 10:de eller 20:de år återkommande auktionerna. Men slutligen började man inse, att det kunde vara skäl att på ett ställe samla dessa gamla minnesmärken från vår storhetstid, från den tid, då Sverige gick i tēten, när det gälde att konstruera kanoner och gevär. Och när så detta museum kom till stånd, drog det till sig en mängd gåfvor från olika delar af landet, från personer, som sett museet och derigenom blifvit intresserade för detsamma. En mängd dyrbara föremål, som eljest genom arfskiften skulle hafva skingrats och må hända förfarits, tillföllö på så sätt museet; och detta har haft till följd, att vårt artillerimuseum, oaktadt de jemförelsevis små kostnader, som varit förenade med dess iståndsättande, nu är ett af de bästa i sitt slag i hela Europa.

Jag kan således icke annat än på det lifvigaste hos kammaren rekommendera det af Kongl. Maj:t begärda och af reservanterna från Första Kammaren tillstyrkta anslaget.

Herr Danielson: Såsom herrarne finna, är det endast dessa tvenne smärre poster, den ena å 4,000 kronor för tillsyn, vård och underhåll af artillerimuseum och den andra å 10,000 kronor för byggnadsreparationer, eller tillsammans 14,000 kronor, som af utskottet

afstyrkts. Allt det öfriga, som Kongl. Maj:t begärt, har af utskottet tillstyrkts.

Hvad beträffar det begärda anslaget af 4,000 kronor till artilleriemuseum, så var man så väl på afdelningen som i utskottet af den åsigt, att denna summa var väl högt tilltagen att fastslå för all framtid, och man ville ha närmare utredt, huru vida det verkligen kunde behövas ett så stort årligt anslag som 4,000 kronor för tillsyn och vård af detta artilleriemuseum. Jag för min del hyser den uppfattningen, att äfven om det begärda anslaget skulle vara behöfligt nu, så borde likväl så stort belopp icke vara erforderligt för hvarje år allt framgent. Det torde därför icke vara någon fara att tills vidare låta anstå med beviljandet af detta anslag.

Hvad sedan beträffar det begärda anslaget af 10,000 kronor för byggnadsreparationer, så ansågs äfven den frågan lika outhärdad. Man visste icke ens hvilka byggnader, som blifvit byggda eller med hvilka anslag uppkomna besparingar. Kanske ligger det icke något klandervärdt häruti, men man ansåg sig emellertid böra hafva en närmare utredning af dessa förhållanden.

Dessa hafva varit de hufvudsakligaste skälen, som föranledt så väl afdelningen som utskottet att tillstyrka en minskning i ifrågavarande anslag från 50,000 till 36,000 kronor.

Hvad slutligen angår Kongl. Maj:ts framställning om öfverförande till »anslaget till försvarsverket till lands i allmänhet eller arméförvaltningens departement» af ett anslaget till salpeteruppköp motsvarande belopp, så har Riksdagen 1888 beslutat, att ifrågavarande anslag skall användas till betalande af köpeskillingen för Åkers krutbruk, och att det icke finge öferskridas under något af de år, under hvilka likviderna i och för inköpet af nämnda krutbruk skulle af anslaget utgå. Denna köpeskillning blir icke fullt gulden förr än 1892. Det kan således icke vara lämpligt att nu göra en sådan öfverföring af nämnda anslag, som Kongl. Maj:t har föreslagit. Köpeskillingen för Åkers krutbruk bör först till fullo gäldas. Sedan kan det vara tid att taga i öfvervägande, huruvida det kan vara lämpligt att, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, öfverföra ifrågavarande anslag och låta det försvinna ur riksstaten såsom en särskild anslagstitel.

Dessa hafva varit de skäl, som föranledt utskottets hemställan under denna punkt. Jag tror, att de äro fullt hållbara och icke kunna sägas innebära någon svårighet för Kongl. Maj:t att få de verkliga behöfven å denna anslagstitel fyllda.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Bratt: Den näst föregående talaren nämnde, att han ansåg 4000 kronor årligen vara för mycket för tillsyn och vård af artilleriemuseet. Jag vill då fästa hans uppmärksamhet derpå, att den kongl. propositionen talar icke endast om tillsyn och vård deraf utan äfven om dess *underhåll*. Det är ju gifvet, att, när man lyckats få till stånd en sådan institution som detta museum, så bör den också underhållas. Jag ber att få upplysa dem, som icke varit i tillfälle att bese museet, derom, att det utgör en både artillerivetenskaplig

Ang. ökning af
anslaget till
försvarsverket
till lands i all-
mänhet.

(Forts.)

Ang. ökning af och historisk framställning af så väl de tyngre som de lättare eld-
 anslaget till vapnens hela utveckling. Det torde sålunda vara allt skäl att med
 försvarsverket museet alltjemt söka införlifva sådana föremål af vapennatur, som till-
 till lands i all mänhet. höra den löpande tidsåldern, men det är klart, att dessa föremål icke
 (Forts.) kunna förvärfvas utan någon kostnad. 4,000 kronor för tillsyn, vård
 och underhåll af detta museum är således icke för mycket, och jag
 tror, att de flesta ledamöter af denna kammare efter ett besök i
 museet skulle komma till samma öfvertygelse.

Hvad åter beträffar de byggnader, för hvilkas underhåll general-
 fälttygmästaren begärt anslag, så är det visserligen sant, att den
 kongl. propositionen icke innehåller någon uppgift på *hvilka* dessa
 byggnader äro; men icke lär väl någon i alla fall betvifva deras exi-
 stens. De flesta finnas, efter hvad jag tror, på Marma skjutfält och
 hafva uppförts dels genom å anslagen till artilleriet uppkomna be-
 sparingar och dels genom de inkomster, som sjelfva marken vid Marma
 lemnade, då den afröjdes. De utgöras af stora logement, stall, för-
 rådshus, befälsbyggnader o. s. v., och 10,000 kronor för deras och
 andra nya etablissemens af enahanda art underhåll är verkligen icke
 för mycket.

På dessa grunder anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts pro-
 position i den nu föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talman-
 nen till proposition upptagit de båda olika yrkandena, blef utskottets
 under förevarande moment gjorda hemställan af kammaren bifallen.

I fråga om *mom. b)*, som härefter föredrogs, anförde

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre
 Palmstierna: Jag ber att ytterligare för en kort stund få taga
 herrarnes uppmärksamhet i anspråk; och jag lär väl bli tvungen att
 göra det ännu åtskilliga gånger i afton.

Det förefaller mig, som om det nu föredragna momentet mot-
 svaras hos reservanterna af momenten b) och d). Frågan gäller nem-
 ligen nu att öfverföra till »anslaget för försvarsverket till lands i all-
 mänhet eller arméförvaltningens departement» ett anslaget till salpeter-
 uppköp motsvarande belopp och naturligtvis att på samma gång äfven
 öfverföra skyldigheten att från förstnämnda anslag gälda den ännu
 återstående likviden för Åkers krutbruk.

Det är ett rätt egendomligt förhållande med detta anslag till salpeter-
 uppköp. Det var förut mycket stort, 110,000 kronor, och detta der-
 för, att all salpeter, som erbjöds inom landet, skulle uppköpas efter
 ett visst pris, men så småningom började landtbrukarne inse, att de
 kunde använda sina krafter bättre än till tillverkning af salpeter, och
 derigenom har tillbudet af den inhemska varan hufvudsakligen upp-
 hört. Man måste då köpa varan från utlandet, och den blef derigenom
 billigare, eftersom det var naturlig salpeter. Härigenom uppstod ett
 öfverskott på detta anslag, så att det 1876 nedsattes med 50,000 eller
 till 60,000 kronor. År 1881 minskades det ytterligare till 50,000
 kronor, men har likväl lemnat öfverskott, så att derä kunnat anvisas

20 à 22 tusen kronor om året till gäldande af köpeskillingen för Åkers krutbruk. Då sålunda öfverskott å detta anslag årligen uppkommer, under det att anslaget till kruttillverkning uti artilleridepartementets andel af anslaget till försvarsverket till lands i allmänhet blir allt mer och mer otillräckligt för de behof, som dermed skola fyllas, så borde, synes det mig, en god hushållning bjuda, att man sloge tillsammans ifrågavarande begge anslag och använde dem för samma ändamål. Det är just den hos oss rådande principen att å ett anslag icke får anvisas medel till något som helst annat ändamål än det, hvartill anslaget ursprungligen beviljades, som vållar, att man har svårt att iakttaga en verkligt god hushållning. Jag kan icke förstå, att någon olägenhet skulle kunna uppstå till följd af den begärda öfverföringen af nu ifrågavarande anslag. Man har sagt, att vi böra vänta ännu i två år eller tills köpeskillingen för Åkers krutbruk blir till fullo betald. Men jag kan för min del icke fatta, på hvad sätt Kongl. Maj:ts nu gjorda framställning skulle kunna hafva någon inverkan på den saken. Genom en sådan öfverföring blir saken enkel och naturlig och derigenom blir det äfven lättare att hålla kruttillverkningen uppe utan att höja budgeten.

Jag får således för min del ganska enträget yrka på bifall till Kongl. Maj:ts framställning i denna del.

Herr Danielson: Jag vidrörde detta anslag redan vid behandlingen af föregående moment, och jag kan icke annat än vidhålla den då uttalade uppfattningen, att intet skäl förefinnes för öfverförande för närvarande af detta anslag, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit. Jag vill endast erinra derom, att det just var på krigsministerns egen föredragning Riksdagen beslöt att köpa Åkers krutbruk, hvarvid uttryckligen uttalades den åsigten, att köpeskillingen för krutbruket skulle utgå af detta salpeteranslag. Ingenting nytt har inträffat utan just detsamma som statsrådet föreslog och som Riksdagen också godkände. När nu återstå två års afbetalningar å köpeskillingen och 25,000 kronor åtgå till salpeteruppköp, så skulle hela affären blifva, att man vunne omkring 3,000 kronor, att öfverföras till de uppgifna behofven, och jag tycker att detta är ingen betydlig siffra. Hvarför skall man, så länge denna utgift till Åkers krutbruk föreligger, blanda in detta i det stora anslaget? Det är icke skäl att vidtaga denna förändring, förr än köpeskillingen blifvit betald.

Jag vill särskildt tillägga, att efter det beslut utskottet fattade i föregående moment, så passar det icke rätt väl i stycke; och jag tror knappast det kan låta sig göra att härvid lemna bifall till öfverförande af anslaget.

Jag anhåller därför om bifall till utskottets hemställan äfven i nu förevarande punkt.

Vidare anfördes ej. Momentet bifölls.

Mom. c).

Bifölls.

Punkterna 12—16.

Biföllos.

*Ang. anslag till
fästningsar-
tillerimateriel.**Punkten 17.*

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att för *anskaffande af fästningsartillerimateriel* på extra stat för år 1891 bevilja 1,200,000 kronor och deraf anslå:

Till Karlsborg	kr. 100,000: —
» Vaxholm—Oscar-Fredriksborg	» 900,000: —
och till Oscars-Värnslinierna	» 200,000: —

men hemställde utskottet, att Riksdagen måtte för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1891 anvisa ett belopp af 400,000 kronor.

I en vid punkten fogad reservation hade deremot herrar greve *G. Sparre, H. P. P. Tamm, E. V. R. L. Königfeldt, E. C. A. Piper, F. Boström* och *V. N. Ekenman* hemställt, att Riksdagen måtte för anskaffande af fästningsartillerimateriel på extra stat för år 1891 bevilja 800,000 kronor och deraf anslå till Karlsborg 100,000 kronor, till Vaxholm—Oscar-Fredriksborg 500,000 kronor och till Oscars-Värnslinierna 200,000 kronor.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lemnades ordet till:

Chefen för landtförvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna, som anförde: Herr vice talman, mine herrar! Då detta är ett ganska betydligt anslag, som är begärdt af Kongl. Maj:t, torde jag litet närmare få redogöra för detsamma.

För artilleribestyckning å de tre fästningar, som landtförvaret bör tillgodose, har det, enligt till Riksdagen vid olika tillfällen lemnade specifika uppgifter, beräknats åtgå omkring 6,000,000 kronor. Deraf äro beviljade 1,000,000 kronor, återstår sålunda ett behof af 5,000,000 kronor, deraf för Karlsborg närmare 3,000,000 kronor, för Vaxholm—Oscar-Fredriksborg närmare 2,000,000 kronor och för Oscars-Värnslinierna utanför Karlskrona omkring 200,000 kronor. Skulle man nu af dessa 5,000,000 kronor anvisa endast 100,000 kronor om året, skulle ju åtgå 50 år för att erhålla desamma. Andra stater anse i allmänhet, att det är mycket brådt med deras fästningars iordningställande och bestyckande och särskildt deras gränsfästningars. De hafva icke tid att vänta på de årliga budgeterna, utan i allmänhet upplåna de stora penningssummor för att så fort som möjligt sätta fästningarna i ordning. Vi hafva icke lånat något till några militära behof och hafva icke heller hittills behöft det, men det synes mig, att, när det blifvit ett tillfälligt öfverskott af den storlek, som i år varit fallet, försigtigheten torde kräva, att detta öfverskott användes till en betydligare afbetalning för detta oafvisliga behof. Ty huru kommande budgeter komma att se ut, vet man icke. Och när hans excellens herr statsministern i sitt anförande till statsrådsprotokollet

hemstälde, att ungefär 1,000,000 kronor af öfverskottet skulle få an-*Ang. anslag till*
 visas för landtförsvarets behof, var det icke någon tvekan för mig att *fästningsar-*
 detta belopp borde användas uteslutande för att armera kustfästning-*tillermateriel.*
 garna. (Forts.)

Hvad den nu förevarande punkten beträffar, så har utskottet varit öfverens med Kongl. Maj:t om den summa, som nu behöfves för Karlsborg, äfvensom om den summa, som behöfves för Oscars-Värnsliniernas bringande i fullständigt skick. Skiljaktigheten deremot gäller bestyckningen på Vaxholm—Oscar-Fredriksborg. För att denna fästning skall blifva fullständig behöfves ännu materiel för omkring 2,000,000 kronor, och hvilka kanoner, som behöfvas på Vaxholm, står närmare redogörelse för å sid. 46 i anförandet till statsrådsprotokollet. Kongl. Maj:t har härför begärt ett anslag af 900,000 kronor. Utskottet har ansett, att 100,000 kronor kunde vara tillräckliga, men reservanterna hafva tillstyrkt 500,000 kronor. Hvar och en inser ju allt för väl, att i Östersjön ganska lätt kunna förekomma omständigheter, som innebära för oss en allvarlig maning att värna vår neutralitet, och det kan blifva en trängande nödvändighet att skyndsamt armera så väl denna fästning som ock Karlskrona. Med detta för ögonen har det varit krigsstyrelsens skyldighet att undersöka, huru i så fall bör tillgå under de nuvarande förhållandena; och man har då funnit, hvilket också antydes i statsrådsprotokollet, att det icke finnes något annat att göra än att öfverflytta från Karlsborg till Vaxholm 57 pjäser. Detta är ett ganska vådligt företag, men man måste väga den ena faran mot den andra. Det kan dock endast blifva lättare pjäser, som kunna flyttas — de svårare är man utan. Och att det behöfves nya pjäser på Vaxholms fästning framgår för hvar och en, när man hör, att af de 290, som finnas, äro 208 framladdningskanoner, och af dessa äro 19 från år 1808 och 48 från åren 1831, 1832 och 1833. Dessa voro på sin tid mycket bra, men äro nu af litet värde. Af de återstående, som äro refflade, finnes icke mindre än 59 stycken framladdningskanoner. Skall Vaxholm duga såsom ett läs för hufvudstaden och kunna utestänga en fiendtlig pansarflotta, som vill tilltinga sig fördelar i Östersjön, så behöfves således der ganska mycken artilleriemateriel för att förstärka bestyckningen. Jag vågar äfven påstå, att hvilken fredsvän som helst skulle kunna med godt samvete rösta för detta anslag, ty dessa grofva kanoner kunna icke användas till anfall mot någon; de äro endast afsedda för att betrygga vår sjelfbestämningsrätt. Generalfälttygmästaren har visserligen föreslagit endast 400,000 kronor för ifrågavarande ändamål, men derfor tror jag icke, att det är någon skilnad mellan hans och Kongl. Maj:ts uppfattning af denna sak. Han måste i november månad gå ut från förutsättningen af en vanlig budget, och då ansåg han, att 400,000 kronor till gevär och 400,000 kronor till kanoner, eller tillsammans 800,000 kronor, skulle blifva en lämplig summa till artilleriemateriel, således ungefär samma summor som användts för dylik materiel under hvar och ett af åren 1883—1887, under hvilka år anslaget varierade mellan 700,000, 750,000 och 814,000 kronor, men han säger ock, att med denna summas beviljande visserligen någon förbättring komme att inträda, men att fästningarnes försvarsverksamhet i artilleristiskt

Ang. anslag till
fästningsar-
tillerimateriel.

(Forts.)

hänseende fortfarande blefve ganska otillfredsställande, enär vid Vaxholm—Oscar-Fredriksborg ännu saknades erforderliga kastpjäser och kulsprutor. Och då det visade sig blifva en budget med ett så betydligt tillfälligt öfverskott, så låg det nära till hands, att detsamma skulle delvis användas för detta behof, som icke på den vanliga budgeten kan fyllas. Jag har hört invändas, att man icke kan använda de begärda 1,200,000 kronor på ett år utan att gå utom landet, hvilket naturligtvis icke bör ske; och då bör det vara detsamma, om de anvisas i år eller fördelas på flera år. Jag vill då först nämna, att man icke vet, huru nästa års budget kommer att se ut; man vet icke, hurudana inkomster och utgifter komma att blifva; och här har ju dessutom talats om skattelindringar, som borde komma till stånd och som då måste minska inkomsterna. Häri ligger ett ytterligare skäl, att, när det finnes penningar, taga undan till hvad som i allt fall skall betalas. När penningar finnas tillgängliga, kan man också börja beställningarna när som helst; och det är icke blott kanoner, som skola göras, utan äfven dertill hörande lavetter m. m. Generalfälttygmästaren har lemnat en uppgift på de kanouer, som skulle tillverkas. Jag skall icke besvära med att anföra den. Det skulle emellertid vara 41 stycken och en del kulsprutor, deraf 30 stycken kanoner på Vaxholm. Af beloppet skulle användas 300,000 kronor till kanoner och haubitser, 150,000 kronor till lavetter, omkring 700,000 kronor till ammunition, hvori man då äfven inräknat krut, rör och kulor, och 50,000 kronor till hvarjehanda tillbehör, allt i runda tal. När man vet, att man har att anlita för kanoners anskaffande Finspong och Bofors, för ammunition Ankarsrum, Åker och Finspong, för kulsprutor Palmcrantz och för fyllande af öfriga behof artilleriets verkstäder, förutom hvad Motala vanligen tillverkar, finner man, att det icke har någon svårighet att inom landet på ett och ett halft år använda dessa penningar. Jag tror således, att det är ganska viktigt begagna tillfället att få en afbetalning på behofven i detta hänseende, och jag skulle naturligtvis vilja tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag, men då Första Kammaren antagit, såsom jag tror, utan votering 800,000 kronor, får jag för min del hemställa om bifall till detta reservanternas förslag.

Herr Danielson yttrade: De skäl, som utskottet anfört för sitt förslag, stödjade sig, såsom herrarne finna, på generalfälttygmästarens utlåtande. Man har trott, att då en fackman och chefen för detta artilleri ansett 400,000 kronor vara en lämplig siffra för nästa år, man godt kunde stanna dervid. Herr statsrådet anförde, och det återfinnes i statsrådsprotokollet, såsom skäl för det högre anslaget, att enligt hans uppfattning staten hade så stora tillgångar. Något annat skäl föreligger icke i sjelfva verket; det kan ju visserligen sägas, att man räknat ut, att det behöfves så och så mycket kanoner. Men det huvudsakliga skälet framgår af herr statsrådets utlåtande, och det är, att det är så godt om penningar i statskassan. Utskottet har deremot trott det vara ganska vanskligt att så här förrycka detta anslag. Det är just såsom herr statsrådet anförde, att man icke vet, huru nästa års tillgångar kunna ställa sig, om man nu använder alltsammans, och

man kan icke säga hvad som skall inträffa ett annat år. Det har icke ^{Ang. anslag till} syntts utskottet vara ett klokt tillvägagående äfven med fäst ^{fästningsar-}afseende ^{tillerimateriel.} på, att inom landet icke kan årligen tillverkas för mer än 400,000 kronor. Man kan finna detta äfven deraf, att när det varit fråga om fältartillerimateriel, har medelsiffran varit omkring 400,000 kronor och ibland ännu lägre, sista året omkring 200,000 kronor. Jag tror icke att det är skäl att nu gå fortare.

(Forts.)

Detta är i korthet de skäl, som legat till grund för utskottets förslag, och jag tror verkligen, att de äro så hållbara, att man kan biträda dem. Att man vill hafva en massa kanoner så fort som möjligt kan man godt finna, men man bör iakttaga nödig varsamhet, och det är bättre och klokare att nu, då man har denna tillgång, behålla denna siffra, till dess behovet är någorlunda tillgodosedt, så att man icke förrycker industrien och de stora etablissemangens verksamhet inom landet, utan dessa kunna hafva förhoppning att få, om behovet af artillerimateriel skulle fortfara, användning äfven år efter annat. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Lasse Jönsson*.

Her E. G. Boström anförde: Det kan nog icke vara stor förhoppning att få en ändring i hvad här blifvit föreslaget, men det vore orätt, om ej en röst förutom krigsministerns höjer sig mot utskottets förslag. Äfven om jag icke kan gilla, kan jag åtminstone i någon mån förstå, att man icke vill bevilja anslag till trupper, då frågan derom icke ställts i samband med härordningsfrågan i dess helhet. Men då det gäller ett anslag till materiel af så oafvisligt behof som detta, förstår jag icke skälet, som herr Danielson anför, att vi icke veta hvilka tillgångar vi få i framtiden. Det veta vi ju alla, att kanoner behövas på våra fästningar, och när vi för nästa år hafva tillräckligt med penningar, göra vi då icke klokt, om vi använda dessa för att tillgodose en del så trängande behof? Det gäller ju att försvara våra yttre fästningar, Vaxholm och Karlskrona, och är det då skäl att under så oroliga tider som de nuvarande från första början låta dem ligga så godt som öppna för fienden? Det förefaller mig, att, då man läser i statsverkspropositionen, att vederbörande skulle blifva tvungna att flytta kanoner från den ena fästningen till den andra, man icke kan stå till svars för att, då tillgångar finnas i statskassan, låta något sådant ifrågakomma. För min del skulle jag beklaga, om Andra Kammaren skulle vidhålla statsutskottets förslag, och anhåller jag därför om bifall till reservanternas hemställan.

Med herr Boström förenade sig herrar *De Laval, E. W. Carlson, Styffe, Werner, Berndes* och *Cederschöld*.

Herr Danielson: Med anledning af den siste ärade talarens erinran om Stockholm och Oscar-Fredriksborg, vill jag erinra om en sak, som var före för några år sedan och för hvilken vi gäfvu högst betydliga anslag. Det framhölls då, att lika viktigt som det var att hafva fästningar, vore det att få minlinier och syftstationer. Man

Ang. anslag till främhöll då nödvändigheten af att sätta ut dessa minor, så att icke de fiendtliga fartygen skulle kunna närma sig fästningarna, utan redan förut blifva krossade. Då genom dessa minor och syftstationer fästningarna skulle erhålla ett ytterligare skydd, tycker jag icke, att herrar stockholmare borde vara så rädda af sig. Vi, som bo vid öppna kusten, få nog reda oss utan några minor och syftstationer eller fästningar. Det skälet gäller således icke. Hvad som är skälet är, såsom förut nämnts, att vi hafva rätt mycket penningar för tillfället. Jag tror dock, att man icke bör förhastna sig, och jag vidhåller därför mitt förut framställda yrkande.

Herr E. G. Boström: Jag skall be att få upplysa om, att jag icke bor innanför fästningslinien utan långt utanför densamma; och dessutom skall jag be att få säga herr Danielson, att jag visst icke är rädd af mig, men att jag icke kan vara så lugn som han i fråga om hvad som möjligen kan inträffa, utan anser, att vi väl behöfva minlinier och syftstationer, men också kanoner för att försvara dessa.

Herr Sven Nilsson: Det förefaller mig besynnerligt, att man skall tillvitats för att icke kunna stå till svars med att lemna endast 400,000 kronor till anskaffning af fästningsartilleriemateriel. Det förefaller mig dock, som om den summan vore rätt betydlig. Herr Boström sade visserligen, att vi hade tillgångar till ett större anslag. Men vi veta verkligen icke, hvilka tillgångar vi hafva för framtiden, så att jag tror, att man bör vara varsam och se tiden an. Ty det kan hända, att vi snart stå inför en statsbrist, och då kan det vara rätt bra att hafva sparat äfven vid tillfälle af öfverskott i statskassan. Med ett anslag på 400,000 kronor hade jag trott, att man skulle hafva skäl att vara fullt nöjd, och jag anhåller också, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Herr Larsson i Berga instämde häruti.

Herr Bratt yttrade: Jag skall be att få, med anledning af talarens på kalmarbänken yttrande att minlinier och syftstationer blifvit anlagda långt ute till skärs, för att fartygen skulle krossas, innan de komme fram till fästningsverken, omnämna, att jag aldrig hört talas om ett sådant sätt att använda minor. Tvärt om tror jag, i enlighet med hela den erfarenhet man har på det området, att minlinier tjena till ingenting, för så vidt man icke har kanoner att försvara dem med. Ty fienden har mycket lätt att antingen genom kontraminores förstöra eller genom särskilda redskap fiska upp de nedlagda minorna, för så vidt icke minlinien har artilleriförsvar. Det är endast detta tillägg jag velat göra.

Herr Danielson: Ja, jag skall be att också få tillägga, att då vi skulle lemna anslag till minorna, så vardt det sagdt, att *minorna* skulle skydda fästningen. Men nu vill man flytta ut försvarslinien, så att det är de tilltänkta *befästningarna* som skola skydda minorna. Deri ligger den egentliga skilnaden. Ser man därför blott på för-

svaret af sjelfva fästningen, så tror jag, att mitt anförande är riktigt, *Ang. anslag till fästningsar-*
 för så vidt militärernas andraganden förra gången voro rigtiga, något *tillermateriel.*
 som jag skall lemna derhän.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr vice talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall till det yrkande, som innefattades i den vid punkten fogade reservationen. Herr vice talmannen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 17:de punkten af utlåtandet n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det förslag, som framstälts af herrar grefve G. Sparre m. fl. i deras vid punkten fogade reservation.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 130 ja mot 62 nej, i följd hvaraf kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 18 och 19.

Biföllos.

Punkten 20.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte *till byggnader å Karlsborg* å extra stat bevilja 140,110 kronor och deraf för år 1891 anvisa 46,000 kronor; men hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte viuna Riksdagens bifall.

Ang. anslag till byggnader å Karlsborg.

I fråga härom anförde nu:

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Äfven här får jag anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts framställning, på sätt reservanternas föreslagit på sid. 49, eller »att Riksdagen må till uppförande af nytt förrädsskjul vid Karlsborg för förvarande af artillerimateriel m. m. och af nytt artillerilaboratorium derstädes bevilja en summa af 140,110 kronor och deraf på extra stat för år 1891 anvisa 46,000 kronor».

Det skjul, som det är fråga om att vid Karlsborg uppföra för 64,000 kronor, afser att inrymma den äldre artillerimateriel, som finnes på Karlsborg, emedan den icke fått rum på de ställen, der den nya materielen måste stå. Denna äldre materiel är, ehuru icke fullt tidsenlig såsom rörligt fältartilleri, dock ännu i ganska godt skick

Ang. anslag till samsamt försedd med rätt mycket ammunition; och man bör således taga
byggnader å vara på densamma, då den kan vara till god nytta för försvaret af
Karlsborg. tillfälligtvis uppkastade befästningar, förhuggningar och dylikt. Nu
 (Forts.) står visserligen en del af denna materiel, hvars lavetter äro af trä, förvarad i skjul, och der kan den väl stå. Men en del står ute, och en del står i kasematterna, och på båda ställena far den illa. Kanonerna kunna naturligtvis vara ute, men icke så lavetterna.

Men dessutom skulle skjulet icke blott användas för förvaring af denna materiel utan äfven för förvaring af artilleriammunicionskolonner, som icke kunna stå ute utan att förderivas. Hela skjulet skall för öfrigt blifva af en mycket enkel beskaffenhet. Det skall erhålla en mycket stor bredd, så att fyra vagnar kunna stå efter hvarandra i bredd, och det skall hålla 200 meter i längd. När så kostnaden icke kommer att uppgå till mer än 64,000 kronor, kan man finna, att det hela är uppgjort mycket billigt, och att man valt en byggnad af allra enklaste beskaffenhet.

Utaf ändå större vikt är, enligt hvad generalfältygmästaren framhållit, anskaffandet af ett artillerilaboratorium för så väl freds- som krigsbruk. De upplysningar, generalfältygmästaren i förevarande afseende lemnat, gifva vid handen, att vid Karlsborg finnes icke annat än ett förfallet, litet, dåligt laboratorium, som ligger ute på en ö, hvilken emellanåt, i händelse af storm och isgång, för arbetarne är oätkomlig.

Dessutom måste man besinna, att, om än ett laboratorium i hufvudstaden kan vara af nytta under fredstid, man dock måste vara beredd på att i händelse af krig upprätta ett fullständigt laboratorium på Karlsborg. Ty hvad som då behöfves i ammunitionsväg, kan omöjliggen göras i den obefästade hufvudstaden, utan arbetena härmed måste ske på Karlsborg. Utaf dessa skäl får jag anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts förslag på sätt i reservationen finnes uttryckt.

Herr Danielson: Denna punkt har varit föremål för rätt mycket öfverläggning på afdelningen och äfven inom utskottet. Men vi ansågo icke tillräckliga skäl föreligga för anvisande redan nu af be-
 loppen i fråga. För den äldre materielen borde man icke behöfva att bygga ett skjul af sten eller tegel för en kostnad af 64,000 kronor, för denna materiels förvarande borde man kunna nöja sig med ett mycket billigare skjul. Det är hufvudskälet, hvarför man icke bifallit Kongl. Maj:ts förslag i denna del.

Hvad särskildt beträffar laboratoriet, så har man äfven i fråga derom haft sina betänkligheter, och man har trott, att det nog kan anstå dermed ett eller annat år. Vi voro desto hellre öfvertygade om, att man kunde se tiden an, som laboratoriet ännu icke gjort sig så af behofvet påkalladt, att dess uppförande vore absolut nödvändigt. Jag skall emellertid icke vidare uppehålla herrarnes tid.

Jag skall derför endast anhålla att kammaren på de skäl, som utskottet anfört, måtte bifalla utskottets förslag.

Herr Bratt: Så väl utaf hvad den siste talaren anförde som utaf enskilda samtal, jag i öfrigt haft, finner jag, att herrar reser-

vanter uteslutande fäst sig vid den passage i Kongl. Maj:ts proposition, *Ang. anslag till byggnader å Karlsborg* (Forts.) som talar om förvaringsrum för *den äldre materielen*. Det är ganska sant, att äfven den äldre materielen, så länge den står i försvarets tjänst, måste förvaras och icke bör förfaras. Men jag vill fästa herrar reservanternas uppmärksamhet på, att det i den kongl. propositionen uttryckligen står: »Dessutom måste, utöfver vid Karlsborg redan befintliga ammunitionskolonner med tillhörande utredning, derstädes jemväl uppställas ännu flera dylika kolonner i den mån de blefvo färdiga, men äfven härför saknades nödigt utrymme.»

Jag föreställer mig, att det är just för dessa ammunitionskolonner, med hvad dertill hörer, som hufvudsakligen behof förefinnes af förråds-hus. Jag skall be att få nämna att, för så vidt jag fått rigtiga upplysningar, meningen är, att vid Karlsborgs tygförråd skall finnas materiel till 3½ artilleriammunitionskolonner och 4 infanteriammunitionskolonner. Hvarje af det förra slagets kolonner består af 26, och hvarje af det senare af 21 fordon. Alla dessa fordon innehålla dels, såsom namnet gifver till känna, ammunition för artilleri och infanteri samt dels en otalig mängd persedlar af olika slag, som framför allt behöves för artilleriet, men äfven för de andra vapnen, för att de skola vara tjänstbara i fält, såsom apparater, verktyg, instrument, materialier och annan utredning. Hvarje af dessa fordon innehåller många hundratal olika persedlar. Här har jag i min hand en s. k. utrustningsplan för en artilleriammunitionskolonn. Denna plan är, såsom herrarne kunna finna, full af tabeller öfver hvad som fordras för en enda dylik kolonn. Dess materiel är delvis ytterst dyrbar. Den består af persedlar, förfärdigade af metall, jern, läder och trä — således persedlar, som kunna förstöras mycket lätt af fukt och väta. När nu dessa kolonner *finnas*, likasom deras utredning, måste det naturligtvis äfven finnas förvaringsrum för dem.

Det är dessa faktiska upplysningar, jag velat lemna för att undanrödja det missförstånd, som tyckes hvila öfver ordalydelsen i Kongl. Maj:ts proposition, då nemligen reservanternas fästa sig vid uttrycket »den äldre materielen».

Hvad åter beträffar de för inrättande af ett nytt artillerilaboratorium föreslagna byggnader, så hafva så väl i Kongl. Maj:ts proposition som från statsrådsbänken upplysningar lemnats, hvarför detsamma verkligt är af behofvet påkalladt. Jag har i detta fall ingenting att tillägga, utan ber nu blott att efter dessa faktiska upplysningar få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Lasse Jönsson: Då denna fråga behandlades inom utskottsafdelningen, föreföll det oss märkvärdigt, att kanoner, som icke voro i bruk, skulle föras t. ex. från Göteborg, Kristianstad och Landskrona till Karlsborg för att derstädes förvaras. Det föreföll oss egendomligt, att de icke lika väl kunde förvaras på dessa platser, der förut fans artilleri, och der vara att tillgå, om behofvet skulle påkalla strid i dessa orter. Dessutom ansågo vi, att sådana icke i bruk varande persedlar ej behöfde förvaras i så dyrbara byggnader, som föreslagits, utan i mindre dyrbara, i närheten af den artilleripersonal, som kunde sköta de deri inrymda persedlarne. Transporten fram och åter till

Ang. anslag till byggnader å Karlsborg. Karlsborg af kanonerna skulle dessutom vid behöfliga tillfällen öka den villervalla, som vid dylika tillfällen kan uppstå vid jernvägs-
trafiken.

(Forts.)

Hvad åter beträffar skjulet, hvarom herr statsrådet nyss talade, ansågo vi, att när här i Stockholm kunde byggas upp ganska billiga förvaringsskjul af s. k. korrugerad plåt åt de kongl. vagnarne, var det märkvärdigt, att i fästningar behöfdes så dyra byggnader för materiel. Man behöfde väl icke vara så rädd om dessa icke i bruk varande kanoner, att de skulle läggas i depot på en fästning, i stället för att förvara dem på de ställen, der de bäst kunde behöfvas. Vi voro allmänt ense derom, att detta var öfverflödigt, och att vidare utredning borde ske, innan förslaget kunde bifallas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Bratt: Min uppmärksamhet har blifvit fäst derpå, att jag i mitt förra yttrande begagnade uttrycket reservanterna, der jag bort säga utskottet, hvilket misstag jag härmed velat rätta.

Hvad den siste talarens yttrande beträffar, kan jag icke finna, att han sade något, som i sak vederlade hvad jag nyss anförde, och får jag därför fortfarande vidhålla mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad; och sedan propositioner gifvits i enlighet med de yrkanden, som förekommit, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 21.

Bifölls.

Ang. anslag till befästningar vid Karlskrona.

Punkten 22.

Med tillstyrkande af hvad Kongl. Maj:t i sådant afseende föreslagit, hemställde utskottet under förevarande punkt, att Riksdagen måtte till uppförande af ett batteri för tre stycken snabbeldskanoner å Kungsholms fästning på extra stat för år 1891 anvisa ett belopp af 54,500 kronor.

I afgifven reservation yrkade deremot herrar vice talmannen *L. O. Larsson, Lasse Jönsson, Sven Nilsson, P. Pehrson* i Törneryd, *A. Persson* i Mörarp, *N. Petersson* i Runtorp, *J. Jonson* i Fröstorp, *A. P. Danielson, J. Anderson* i Tenhult, *H. Andersson* i Bringåsen, *Odell* och *A. Peterson* i Hasselstad, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Danielson: Vid denna punkt föreligger en reservation af utskottets ledamöter från Andra Kammaren, och jag skall be att få yrka bifall till nämnda reservation.

Man har deri ansett, att anordningen för anskaffande af de snabb-*Ang. anslag till*
skjutande kanonerna ännu icke är fullt utredd, emedan Kongl. Maj:t *befästningar*
sjelf sagt, att anbud för utförande af de ifrågavarande bepansringarna *vid Karls-*
endast inforrats från *en* fabrikant, samt att ännu ingenting bestämts *krona.*
rörande kostnaderna för arbetet. Det har väl blifvit sagt, att brun-
nar skola sprängas ned i berget, hvilka sedermera skulle täckas af
plåttak, hvarunder kanonerna komme att uppställas för att skydda
stora inloppet till Karlskrona. Reservanterna hafva emellertid ansett
de olika delarne af frågan ej vara så fullständigt utredda, att de till-
trott sig för sin del kunna bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Jag ber därför få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall
till reservationen.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre
Palmstierna: Jag skall tillåta mig att som hastigast erinra om
hvad i denna fråga anförts till statsrådsprotokollet, nemligen att man
redan för femton år sedan ansåg detta batteri vara nödvändigt, eller
rättare redan då man byggde fästningen, fastän det då icke fans pen-
ningar dertill. Nödvändigheten af detta batteris anläggande fram-
hålles ju så väl af öfverkommendanten i Karlskrona som af armé- och
marinförvaltningarna samt af den år 1878 tillsatta befästningskomitén;
och chefen för fortifikationen har likaledes flere gånger, jag tror in
alles fyra, hos Kongl. Maj:t anmält behovet af detta batteri, ehuru
Kongl. Maj:t icke funnit skäl att hemställa till Riksdagen om det
nödiga anslagsbeloppets beviljande, så länge byggandet af de olika
batterierna vid Rindön fortgått, till hvilka Riksdagen år efter år gif-
vit anslag. Nu äro dessa batterier emellertid färdigbyggda, och därför
har Kongl. Maj:t ansett det nu vara lämpligt att hos Riksdagen äska
anslag till det ifrågavarande batteriet, hvilket af alla derom hörda
myndigheter ansetts vara af stort behof påkalladt. Batteriet är afsedt
att försvara minlinien i stora inloppet till Kungsholmens fästning mot
de minbåtar och ångbarkasser, som de stora pansarbåtarna, hvilka
sjelfva hålla sig på afstånd, utsända i mörkret och på natten för att
spränga eller uppfiska våra minor. Dessa mindre båtar måste man
söka följa med elektriskt ljus och genom snabbelden från särskildt der-
för konstruerade kanoner skjuta i sank. Det har varit fråga om ett
större batteri, men man har nu på grund af kanonernas förbättrade
beskaffenhet inskränkt sig till tre stycken sådana, hvarigenom batteriet
blir ganska billigt. Sjelfva jordanläggnings- och murningsarbetena
skulle gå till omkring 55,000 kronor. Sedermera skulle kanonerna
uppställas der uti murade brunnar med ett lätt, vridbart pansartak
öfver sig, och genom en särskild mekanisk inrättning kunna lyftas
upp, när man skulle skjuta, men eljest, såsom nämndes, vara nere och
helt och hållet skyddade under taket.

Reservanternas skäl förefalla mig verkligen något svaga, men huf-
vudsaken är ju, förmodar jag, att man tycker att det åtgår för myc-
ket penningar, och då skall man väl något skäl hafva. Den omständig-
heten, att anbud å de för batteriet afsedda bepansringar inforrats från
blott *ett* jernverk, är ju icke något så starkt skäl. Chefen för fortifi-
kationen anför, att det finnes en mängd utländska — både tyska och

Ang. anslag till franska — konstruktioner och prisuppgifter för sådana bepansringar, så nog kan man veta priset alltid. Men man har naturligtvis velat låta göra dem inom landet, och det måtte väl då vara tillräckligt att fråga ett jernverk. Då för öfrigt dessa pansarlavetter icke skulle begäras förrän 1891 och icke tillverkas förr än 1892, så har man ju två år på sig att infordra anbud och äfven låta uppgöra fullständiga ritningar.

På grund af hvad jag anført, och då detta batteri är ett det allra nödvändigaste tillägg till Karlskronas befästningar, så tillåter jag mig hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Svensson från Karlskrona: Herr vice talman, mine herrar! En olycka kommer vanligen icke ensam. Så torde det också blifva, i fall vi olyckligtvis komme i den ställning, att vi nödgades försvara vår sjelfständighet mot en angripande fiende. Jag tror sålunda, att det icke kan vara skäl att uppskjuta hvad vi nu kunna göra i detta fall. Karlskrona är en så vigtig punkt, att vid ett eventuelt krig en fiende alltid skall försöka forcera den, enär han der har en stödjepunkt för sin armé och en punkt att hålla sin flotta. Såsom herrarne troligen hafva sig bekant, finnes det till Karlskrona tre inlopp, af hvilka dock endast det största är sådant, att det kan befaras af mera djupgående fartyg. Vid detta inlopp kunna alltså minspärningar blifva verksamma. Men dessa minspärningar behöfva skyddas af kanoner. Det är också helt naturligt, att fienden först skall försöka undanrödja de minspärningar, som der finnas. Detta åter igen måste göras med hans minbåtar och ångbarkasser — så lätta fartyg, att det icke vore skäl att på dem bortslösa den dyrbara ammunition, som tillhör fästningens grofva kanoner. Derför har man föreslagit att använda lättare kanoner, som för ändamålet äro fullt tillräckliga, men i fråga om hvilka hvarje skott kostar betydligt mindre än för de svåra kanonerna. Jag tror sålunda, att det icke allenast ur försvarssynpunkt utan äfven ur ekonomisk synpunkt är skäl att bifalla denna framställning. Värdet af ett par hundra skott af de grofva, pansarbrytande kanonerna torde vara tillräckligt att bekosta det ifrågakarande batteriet. Det är därför, som sagdt, icke blott ur försvarets synpunkt utan till och med, och detta kanske ännu mera, af besparingsskäl, som jag ber få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde herr *Petersson* i Boestad.

Herr Danielson: Jag begärde ordet för att framställa ett litet spörsmål. Den frågan är icke alls vidrörd, på hvad sätt detta batteri skall bemannas, om det skall ske med manskap från flottan eller från hären. Förmodligen, eftersom anslaget äskas under fjerde hufvudtiteln, är dock meningen, att det skall bemannas från hären. Då frågas: skall folket vara förlagdt der ständigt, eller skall batteriet lemnas utan tillsyn, så att det bara vid särskilda, utomordentliga tillfällen skall vara bemannadt? Det kan också troligen vara att tänka på. Ty icke kan man väl anlägga detta batteri för att lemna det utan tillsyn, och jag tror sålunda, att här icke endast är fråga om den kostnad, som

nu föreligger, utan derjemte en ny kostnad — en kostnad, om hvilken man icke vet hvad den kommer att blifva.

Jag har varit i Karlskrona ett par gånger och äfven besökt denna fästning. Man har då sagt mig, att de stora pansarbrytande kanonerna kunde skjuta öfver hela sundet, och att det vore omöjligt för en fiende att tränga sig fram, i synnerhet som man derjemte kunde göra försänkningar med minor. Men så har man hittat på, att det skulle behövas nu afsedda batteri, som skulle bidraga att beherska inloppet. Jag vet icke hur det kan vara, om det är något nytt i och för sig, men hur som helst, så tror jag ändå icke, att frågan här föreligger med alla de följder, som den kan få. Dessa borde man hafva reda på, annars kan det komma mycket till, som man icke vet. Jag tror därför, att man godt kan vidhålla det yrkande, som jag nyss framstälde.

*Ang. anslag till
befästningar
vid Karls-
krona.
(Forts.)*

Chefen för landtförvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag får upplysa, att detta batteri icke, såsom den siste talaren tycktes antaga, skall förläggas på ön midt emot, utan på sjelfva Kungsholms fästning och tillbakadragas så, att det är skyddadt mot de stora pansarbåtarnes kanoner. Det är alldeles gifvet, att fästningens grofva kanoner kunna skjuta öfver sundet. Men Kongl. Maj:t har också framhållit, att de icke kunna följa en snabbt framilande minbåt, utan att man dertill behöfver lättare kanoner, samt att de dyra projektilerna till de förra för öfrigt icke äro behöfliga för beskjutning af dylika små, svagt byggda båtar.

Här var fråga om batteriets bemanning. Ja, med våra invecklade anslagsförhållanden är det så, att det är fjerde hufvudtiteln, som skall vara nog olycklig att begära anslagen till fästningarna äfven vid Karlskrona, men det är flottan som skall bemanna dem, och flottans manskap är redan afsedt för befästningen å Kungsholmen, inklusive detta batteri.

Herr Svensson från Karlskrona: Herr vice talman! Jag är redan förekommen af chefen för landtförvarsdepartementet. Det var nemligen just de upplysningar, han lemnade, som jag tänkte meddela, hvarför jag inskränker mig till att vidhålla mitt nyss gjorda yrkande.

Herr Danielson: Efter hvad herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet nu nämnt om batteriets bemanning, så tror jag, att man icke nu bör bevilja detta anslag. Ty man får väl lof att fråga flottan först om den saken. Jag tror det är nödigt att veta, huru vida flottan kan åstadkomma denna bemanning utan något ytterligare anslag. Ty eljest kan det heta: nu hafva ni gifvit oss detta batteri, nu få ni lof att gifva oss bemanning till det. Och vederbörande vid flottan kan då nästa år komma med framställning om anslag dertill, emedan den fått ett åliggande mera än den förut haft.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr vice talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå; och förklarade herr vice talmannen sig anse den förra propositionen

Ang. anslag till varare med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

(Forts.)

* Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 22:dra punkten af utlåtandet n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, är utskottets nämnda hemställan af kammaren afslagen.

Omröstningen visade 68 ja men 117 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren afslagen.

Punkterna 23 och 24.

Biföllos.

Punkten 25.

Ang. anslag till topografiska arbeten.

Till fortsättande af generalstabens topografiska arbeten hade Kongl. Maj:t för år 1891 äskat ett extra anslag af 90,000 kronor, men hemställde utskottet, att för ifrågavarande ändamål ett belopp af 75,000 kronor måtte på extra stat för år 1891 anvisas.

Efter föredragning af punkten yttrade:

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Tacksamt erkännande den förhöjning, statsutskottet gjort i det hittills utgående anslaget till generalstabens topografiska arbeten, får jag likväl förorda Kongl. Maj:ts förslag om beviljande af 90,000 kronor för detta ändamål, hvilket anslag Första Kammaren redan bifallit, som man sagt mig, utan votering. Det finnes många skäl för bifall till detta större anslag. Man skulle nemligen i så fall kunna få hela arbetet genomfördt på 30 år, men om man beviljar endast 75,000 kronor, så komma 45 år att ätgå till arbetets fullbordande. Multiplicerar man 90,000 med 30 och 75,000 med 45, så blir det en skillnad af ca 600,000 kronor mellan dessa summor, hvilket under 30 år skulle utgöra en ren besparing af 20,000 kronor om året.

Detta är icke blott en militärfråga utan en fråga, som berör vår civila administration och det privata lifvet. Man skulle mycket väl kunna säga, att detta anslag kunde uppföras på 6:te hufvudtiteln, och då är jag öfvertygad om, att man för länge sedan hade beviljat allt hvad Kongl. Maj:t begärt. Det är närmare hälften af det svenska riket, som ännu icke är kartlagdt, ett egendomligt förhållande med våra civiliserade fordringar. När det är fråga om snart sagdt hvad som helst af större allmänna arbeten, såsom anläggning af jernväg, sjöaftappning och dylikt, äro dessa kartor af stort värde. Goda kartor

måste finnas, och sådana kan man endast få med det goda underlag, som de topografiska kartorna lemna. Man har kartor, som icke äro utgifna, men mer eller mindre färdiga, t. ex. öfver norra Sverige, men man har icke råd att gravera dem. Det finnes äfven t. ex. höjdkartor, som äro mycket värdefulla och intressanta, men icke mer än 5 blad af dem äro tryckta, ty man har icke råd att göra det. Det har också framhållits att våra gamla kartor böra revideras, emedan kartbladen icke äro tillförlitliga, sedan jernvägar tillkommit, vägar med anledning deraf äro flyttade, sjöaftappningar utförda o. s. v. Och i Norrland är en stor del af landet icke kartlagd, ehuru der finnas stora sträckor, som tillhöra staten, för hvilka det vore af största intresse att känna de bestämda gränserna. Der äro bl. a. stora vattenaftappningar, som behövas; men de kunna icke anordnas utan att man har goda kartor att rätta sig efter.

*Ang. anslag till
topografiska
arbeten.
(Forts.)*

Utskottet har hänvisat till besparingar, som uppkomma på andra anslag till kartarbeten, hvilka utskottet antager att generalstabens topografiska afdelning kan fortfarande hafva godt af. Men detta blir sannerligen icke förhållandet, ty sådant kunde endast ske under den tid, då det ekonomiska kartverkets arbeten ännu icke hunnit ordnas med den behöfliga personalen för att kunna arbeta med full kraft. De anslag, som lemnats till detta kartverk, måste användas i första hand för detsamma, och nu har man också kommit så i gång med dessa arbeten i Norrbotten, att derifrån icke kan anvisas något till generalstabens topografiska arbeten. Det skulle då gå många år om, innan Norrbotten och Vesterbotten vore kartlagda. Det ekonomiska kartverket har ock sjelf behof af sitt anslag och deraf kan man icke längre göra några besparingar.

Våra topografiska kartverk äro i allmänhet mycket goda arbeten och äro väl bedömda i utlandet, men nu riskera vi att komma efter alla andra, emedan arbetet går så långsamt med de små anslagen.

Då detta är en fråga af stort intresse för litet hvar, så skulle jag vilja på det varmaste förorda Kongl. Maj:ts proposition om beviljande af 90,000 kronor för detta ändamål.

Herr Danielson: Utskottet har naturligtvis också fäst sig vid hvad Kongl. Maj:t hemställt och gått med ett stycke på vägen, men man har haft betänkligheter vid att upptaga detta förslag om beviljande af 90,000 kronor, och så har man först nedgått till 60,000 kronor. Det blef skiljaktigheter i utskottet, och man trodde, att anslaget borde höjas med en mindre summa. Om det vore fördelaktigt att få detta anslag större det ena året och mindre det andra, derom var man i tvifvel, och flere ledamöter ansågo, att det icke alls borde höjas.

Beträffande uppgiften, att inga besparingar numera kunde tagas från anslaget till det ekonomiska kartverket, vill jag icke tvista med herr statsrådet, ty det beror på, hur man bedriver det arbetet. Under vanliga förhållanden har dock generalstabens topografiska afdelning erhållit elfva till fjorton tusen kronor af det ekonomiska kartverkets besparingar om året, och lägger man detta till de 75,000 kronor, som utskottet föreslagit, så skulle det topografiska kartverket få nära 90,000 kronor, eller det belopp, som Kongl. Maj:t begärt, och då kunde arbetet

Ang. anslag till
topografiska
arbeten.
(Forts.)

påskyndas, såsom här framhållits önskvärdt. Man blef rätt ense om dessa 75,000 kronor, till dess man i sista stunden fick se ett par reserveranter af ledamöterna från Första Kammaren. Nu hör jag, att denna kammare fattat ett annat beslut, och huru vida detta äfven blir Riksdagens är ju icke lätt att säga.

Om ett anslag af 90,000 kronor beviljas, har man ansett, att arbetet skulle medhinnas på trettio år och att det med 75,000 kronor skulle dröja i några och fyratio år. Derför har utskottet bestämt sig för att föreslå höjning af det nuvarande anslaget 60,000 kronor till 75,000 kronor, och dermed anser jag, att man påskyndat arbetet rätt betydligt. Jag tror, att det ur det topografiska arbetets egen synpunkt vore bättre att taga det mindre steget, och om Riksdagen möjligen nästa år vill gå längre, sedan utvidgad arbetspersonal och skickliga arbetskrafter åstadkommits, så blir detta den starkaste motiveringen för anslaget.

Jag föreställer mig emellertid, att den topografiska afdelningen tills vidare kan få fyllnad till 90,000 kronor från det ekonomiska kartverket, och därför yrkar jag bifall till utskottets förslag, ty jag tycker, att det vore bättre än om till nästa år en allt för hastig omkastning att nu bevilja det större anslaget då skulle förorsaka nedsättning deraf, såsom förr skett.

Herr Stjernspetz: Man kan nog tänka sig både det ena och det andra skälet till de stora afprutningar, å de anslag Kongl. Maj:t på denna hufvudtitel begärt; men dessa skäl borde icke kunna hafva något inflytande på den nu föredragna frågan, då vi väl veta, att dessa kartarbeten äro för ekonomiska ändamål högst angelägna och viktiga, hvarför det synes mig icke vara med god hushållning förenligt att icke bifalla det anslag, Kongl. Maj:t nu begärt för att få slut på kartverket öfver Sverige, ju förr dess hellre.

Det är hufvudsakligen de norra och vestra provinserna, som återstå att kartlägga och som vi så föga känna till, att vi delvis hafva mindre kunskap om dessa provinserns geografi än om många delar af det inre af Afrika och andra främmande länder. Jag tror därför, mine herrar, att det är hög tid att påskynda detta arbete och anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Ang. anslag för
skjutskicklig-
hetens befräm-
jande m. m.

Punkten 26.

Till *skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande* hade Kongl. Maj:t för år 1891 äskat ett extra anslag af 30,000 kronor, eller lika belopp, som i nu gällande riksstat finnes för ändamålet anvisadt.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 136) hade herr *Elis Nilson* och herr *J. Bratt* på anförda skäl föreslagit, att Riksdagen för år 1891 måtte bevilja ett anslag af 60,000 kronor, att af Kongl. Maj:t användas till skjutskicklighetens befrämjande bland Sveriges frivillige skyttar.

Utskottet hemställde, att till skarpskytteväsendets och skjutskicklig-^{Ang. anslag för}hetens befrämjande ett extra anslag af 30,000 kronor måtte för ^{skjutskicklig-}1891 anvisas. ^{hetens befräm-}
^{jande m. m.}

(Forts.)

Häremot hade reservationer anmälts af herrar *C. E. Casparsson* och *Sven Nilsson*.

Herr Elis Nilson erhöll på begäran ordet och yttrade: Som herrarne sett, hafva herr Bratt och jag motionerat om höjande af detta anslag till 60,000 kronor. Vi hafva utgått från den åsigten, att den frivilliga skytterörelsen i vårt land spelar en alldeles för stor rol för att af representationen förbises, jag kan säga rent ut, vårdslösas såsom hittills. Den frivilliga skytterörelsen genom den skjutskicklighet, som dervid förvärfvas, kan icke blifva annat än till stort gagn för landet, om den, rätt ledd, föres på rätta spåret. Ingen lärer väl heller kunna neka, att den värnpligtige, som ingår i tjenstgöring och redan förvärfvat skjutskicklighet, är mycket lättare danad till militärisk tjenstgöring än den, som alldeles saknar denna förmåga. Vi veta litet hvar, att den öfning i skjutning, som lemnas våra värnpligtige under öfnings-tiden, inskränker sig till att aflossa 48 skott under två år. Hvar och en inser lätt, att dessa 48 skott äro för få för att bibringa den värnpligtige äfven den allra torftigaste färdighet i skjutning.

Deremot är det ett plus, om den värnpligtige eger skjutskicklighet, då han tillfaller armén. Ty han kommer sedan att ega ett ganska stort militäriskt värde, då till den skicklighet, som han egde förut, lägges den, som han förvärfvat sig under öfnings-tiden. Så väl de värnpligtige, som de, hvilka ännu icke uppnått värnpligtsåldern, sysselsätta sig ganska mycket med målskjutning. En armé utan skjutskicklighet är icke mycket med, och den skicklighet, som förvärfvas under vår korta öfnings-tid, är relativt liten. Kunna vi nu här i Sverige tillgodogöra oss det kraftiga understöd, som en frivillig skytterörelse lemnar oss, böra vi icke förbise det plus, som derigenom kommer armén till godo. Oafsedt detta, äro redan stora fordringar lagda på våra frivilliga skyttar derigenom, att de skola hålla sig med gevär af arméns modell, ett ganska stort onus för dem, hvilket tillkommit genom antagande af vår nya gevärsmo-dell. Hvarje frivillig skytt är skyldig skaffa sig sådant gevär, om han vill komma i åtnjutande af statsunderstöd. Det är en ganska betungande utgift; och till den komma åtskilliga andra, såsom för skjutbanornas förlängning och utvidgning, hvarigenom utgiftssumman blir ganska stor för dessa skyttegillen inom landet. Att de icke äro små, dessa gillen, kunna herrarne lätt finna. Stockholms stad räknar 605 medlemmar, Stockholms län 200, Upsala län 305, Södermanlands län 414, Östergötlands län 808, Jönköpings län 951, Kalmar län 323, Blekinge län 44, Gotlands län 1,463, Kristianstads län 411, Malmöhus län 1,034, Hallands län 605, Göteborgs och Bohus län 1,574, Elfsborgs län 581, Skaraborgs län 250, Vermlands län 2,603, Örebro län 305, Vestmanlands län 1,246, Kopparbergs län 803, Gefleborgs län 611, Vesternorrlands län 48, Jemtlands län 130, Norrbottens län 251. Summa 15,565 medlemmar i skyttegillen. Det är således en ganska respektabel summa vi komma till, då vi addera tillhopa dessa

Ang. anslag för skyttar, som redan finnas i Sverige. Icke är det skäl att förqväfva denna rörelse; låt oss i stället litet grand underlätta den.

skjutskicklig- Vi veta något hvar, att anslaget till denna rörelse förut utgått
hetens befräm- med 120,000 kronor; sedan nedsattes det till 60,000, derefter till 45,000
jande m. m. och förra året till 30,000 kronor. Denna summa är alldeles för liten
(Forts.) att operera med. De ha icke stora fordringar på staten. Deras utgifter äro många hundra gånger större än den lilla penning som staten beviljar dem. Men de äro nationella, de göra det af hjertat för fosterlandets försvar. De offra gerna dessa penningar jag nyss nämnde, men få de en liten uppmuntran från statens sida, så blir det en sporre för dem till vidare arbete i den rigtningen.

Om vi se på öfriga land i Europa och särskildt våra grannland, t. ex. Danmark, så finna vi der ett mycket utbildadt skytteförsvar, hvilket omhändertagits så väl af staten som enskilda kommuner. Det finnes ingen stad i Danmark, som icke eger ett gymnastik- och skytteförbund, och motsvarande förhållande eger rum på landsbygden. Der landsbygden icke kan uppsätta en själfständig skytteafdelning, sammanstår den sig med närmaste stad för att komma upp till en högre siffra och sålunda ingå i ett skyttegille eller skytteförbund.

I Norge har skyttesaken under en lång tid kraftigt omhändertagits. Vi hafva litet hvar af tidningarna under dessa sista år sett, huru den tagit en stor ansats i offervillighet.

Vi skola icke tala om Schweiz, det land, der den frivilliga skytterörelsen framför allt vunnit liflig tillslutning, der skolynglingarne inträda i skytteförbunden och der man firar som de största nationella högtider, då kantonerna under flere dagar sammanträda till skjut-täflingar.

De stora militärstaterna, såsom Tyskland och Frankrike, hos hvilka den militära tjänstgöringstiden utgör 4 à 5 år, hafva dock ansett med sin fördel förenligt att uppmuntra den frivilliga skytterörelsen inom dessa land. Tyskland särskildt har drifvit detta mycket långt. I hvarje by och stad finnes en gymnastik- och skytteförening. Icke hafva vi råd, mine herrar, att neka denna lilla tillökning af 30,000 kronor. Denna summa är så försvinnande liten mot det månghundradubbla gagu den kan tillföra vår armé och vårt försvar. Litet hvar skall efter ett eller två år blifva nöjd och glad, om man nu beviljar denna lilla ökning.

Sjelfva saken bedrifves nu på det sättet, att hvarje skyttegille öfvar sig sjelf, hvarefter man samlas till täfling. I fyor höst bildades en centralförening för dessa skyttar, till hvilken de flesta frivilliga skytteföreningar anmält sig för inträde och sålunda blifva underkastade de vilkor, som centralstyrelsen för Sveriges skyttar uppställer. Skyttarne komma nu äfven att utbildas på militäriskt sätt.

Om denna sak skulle kunna talas mycket länge; det är en så vacker sak, denna rörelse. Jag har varit närvarande vid skjutfester i Skåne och sett, att man kommer tillsammans under två eller tre dagar och öfvar sig i täfling. I synnerhet i Skåne råder ett mycket lifligt intresse för denna rörelse, och det är alltid ett tillfälle att odla den nationella käuslan, hvilken verkligen saknas på många ställen. Och då vi på detta sätt kunna öfva upp den till en viss grad, så anhåller

jag, att liksom Första Kammaren i dag höjt anslaget till skjutskicklig-^{Ang. anslag för}hetens befrämjande till 60,000 kronor, äfven denna kammare måtte ^{skjutskicklig-}bevilja denna höjning i anslaget. Herr vice talman, jag ber att få ^{hetens befräm-}yrka, att anslaget till skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens be-^{jande m. m.}främjande måtte höjas till 60,000 kronor. (Forts.)

I detta yttrande instämde herrar *A. V. Carlson, Björck, Höglund, Lyth, Wittrock, Hedin, Söderblom, Sandwall, Brodin och Gummelius.*

Herr Nilson från Lidköping anförde: Utskottet säger sig icke finna skäl att till skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande anvisas högre anslag än de 30,000 kronor, som för närvarande dertill utgå. Något annat motiv för sitt afstyrkande af den nu väckta motionen om anslagets fördubbling har utskottet icke aktat nödigt angifva. Förmodligen har utskottet ansett flera och bättre skäl icke kunna anföras än dem, hvarmed utskottet vid sista riksdagen motive-
rade nedsättningen af ifrågavarande anslag från 45,000 kronor till 30,000. Utskottet yttrade nemligen då, »att intresset för skyttesaken torde hafva betydligt aftagit» och »att anslaget kunde till större gagn användas till fyllande af de försvarsbehof, såsom bestyckning af våra fästningar, hvilka hittills i brist på medel endast till någon del kunnat tillgodoses. Det är väl alltså till den då framlagda motiveringen man egentligen har att hålla sig, om man vill veta skälet, hvarför herrar Bratts och Elis Nilsons motion om anslagets höjande af utskottet afstyrktes.

Hvad då beträffar det första af nämnda skäl, så vederlägges det-samma helt och hållet af de faktiska förhållandena. Ty långt ifrån att, såsom statsutskottet i fjol påstod, intresset för skyttesaken torde hafva betydligt aftagit, hade tvärt om just under de närmast föregående fyra åren antalet medlemmar i skytteföreningarna tillväxt med nära 5,000. Detta är ju en jemförelsevis vacker siffra och visar ingalunda aftagande intresse. Utskottet hade således redan deri ett skäl att snarare öka än minska anslaget.

Icke heller torde det andra af utskottet framlagda skälet väga synnerligen tungt. Ty äfven om de 15,000 kronor, som afprutats af skarpskytteanslaget, kommit bestyckningen af rikets fästningar till godo, så är dock denna lilla summa icke mycket att tala om, då det gäller en så ofantligt hög anslagspost, som den, hvilken tages i anspråk för våra fästningars armerande. Densamma är i statsverkspropositionen till innevarande års Riksdag upptagen till icke mindre än 1,200,000 kronor, och ehuru utskottet föreslagit och denna kammare i dag gillat dess nedsättande till endast 400,000 kronor, så är dock summan i alla fall så stor, att man för fyllandet af densamma ej kommer långt genom att dit öfverflytta 15,000 kronor af det redan förut allt för knappa anslaget till skjutskicklighetens befrämjande. Nog är det af högsta vigt för landets försvar, att dess fästningar äro tillräckligt bestyckade, men det är också viktigt, att dess unga manliga befolkning erhåller bästa möjliga öfning i skjutgevärets begagnande. Här har man att följa den kända satsen, »det ena skall du göra och det andra icke låta».

Ang. anslag för
skjutskicklig-
hetens befräm-
jande m. m.
(Forts.)

Skarpskytterörelsen, sådan den för snart 30 år sedan fick lif och tog hastig fart i vårt land, är visserligen icke längre densamma som då. De gamla skarpskyttecorpserna hafva till största delen upplöst sig och gått bort, men de hafva dock icke spårlöst försvunnit, utan blott antagit en annan gestalt och fortleva nu såsom skyttegillen. Det mål, dessa satt sig före, att mera uteslutande arbeta för skjutskicklighetens utbredande hos nationens yugre manliga slägte, torde väl ock lämpa sig bäst för deras frivilliga verksamhet. Härigenom beredes också åt fosterlandet en tillökning i dess lefvande försvar, som i farans stund icke bör vara att förakta. Detta lefvande försvar erbjuder också staten den i våra tider icke vanliga fördelen, att vara synnerligen billigt. Ty statens utgift för denna del af försvaret skall, äfven om det nu begärda anslaget bifalles, endast komma att utgöra en ringa bråkdel af de ekonomiska uppoffringar, skyttesällskapens medlemmar sjelfva underkasta sig. Någon hjälp eller något erkännande från statens sida böra de dock hafva rätt att vänta. Det är väl sant, att man icke gerna kan påstå, att det endast är fosterländsk hänförelse och tanken på fäderneslandets försvar, som skapat dessa skytteföreningar. Det är nog det unga slägtets inneboende lust för en ädel och nöjsam sport, som i främsta rummet väckt dem till lif. Men den skicklighet i skjutkonsten föreningsmedlemmarna förvärfa sig, kommer likväl ytterst landets försvar till godo. Derfor bör också staten taga väl vara på det värdefulla tillskott, landets försvarskraft genom skytteföreningar vunnit och ännu mer kan komma att vinna. Beklagligen har det dock på senare tider inom Riksdagen börjat synas, som om intresset för skytteföreningarnas uppmuntrande och understödande icke längre skulle der förefinnas. Jag har dock svårt att förstå, hvarifrån denna förändrade stämning härleder sig. Icke kan orsaken sökas i någon visad ljumhet eller slapphet hos skytteföreningarna sjelfva; ty hos dem är nog intresset för deras nyttiga sport lika lefvande nu som det alltid varit.

Mine herrar! Med vårt försvarsväsende är det i många delar illa bestämt, det veta vi nog, gudi klagadt, alla. Hafva vi då verkligen råd att vare sig af likgiltighet eller förnämt förakt kasta bort något af det lilla, vi ega? Nej, låtom oss tvärt om taga väl vara på de små resurser, vi hafva, och framför allt sorgfälligt vårda våra skytteföreningars ännu späda planta; ty hvem vet, om icke denna planta, då hon en gång hunnit utveckla sig och bli stark, kan en dag komma att visa sig vara gamla Sveriges bästa värn och fäste.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till motionen.

Herr Lasse Jönsson: Ingen vill förneka, att skytterörelsen är en vacker sport, men huru vida denna sport skulle upphjelpas genom ökning i anslaget med 30,000 kronor, det kan vara mycket tvifvel underkastadt.

Så länge skarpskyttecorpsen fick verka på egen grund och sjelf bekosta sina gevär, öfningar, målskjutningstaflor m. m., så gick det bra och antalet skarpskyttar ökades i hela landet. Men så tog staten

hand derom eller lemnade penningar dertill, och då gick denna rörelse tillbaka och förföll alldeles. Det kan gå på samma sätt i detta fall.

De personer, som inom kommunerna uppträda för skyttesaken, sätta värde på att täfla med hvarandra och kommunerna söka öfverträffa hvarandra i antalet medlemmar, den ena staden har så och så många flere skyttar än den andra. Rika personer lemna understöd åt denna sport. Derigenom vinner rörelsen mer framgång än om man har stora fordringar på staten och derifrån erhåller nådegåfvor.

Talaren från Lidköping nämnde om det ökade försvar, som genom skytterörelsen vunnes. Inom utskottet talade man äfven om att af den anledningen öka anslaget, men en militärisk auktoritet inom utskottet afstyrkte det och frågade hvad säkerhet man hade för att de 17 till 18 tusen, som antogos, hörde till skyttegillen. 47 procent af dessa skulle vara i värnpligtsåldern, men man visste icke huru många af dem vore dugliga till krigstjenst. Många af dem kunde kanske icke ställa sig i ledet, fastän de vore i skyttegille. Ingen upplysning finnes heller, huru många äro aktiva och huru många passiva medlemmar. Man kan således icke alls veta, om de kunna blifva till någon nytta i farans stund.

Det vore dessutom märkvärdigt, om Andra Kammaren, som prutat, då det gällt af Kongl. Maj:t begärda, välgrundade och af god utredning föregångna anslag, nu skulle höja detta anslag till dubbla beloppet mot hvad regeringen begär. Det skulle vara besynnerligt och innebära ett misstroendevotum mot regeringen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Jag kan för min del verkligen icke finna, att denna fråga har något samband med föregående punkter inom fjerde hufvudtiteln, ty här är det fråga om att öka försvaret på frivillighetens väg, alla andra anslag afse tvång eller öfverenskommelse med staten. Kan det då icke vara skäl, när man med en så liten summa som 30,000 kronor kan på frivillighetens väg väsentligt stärka försvaret, att bevilja detta belopp? Det synes mig förunderligt, om det icke så vore, isynnerhet som vi veta, huru motvilligt folket är att gå in på allmän värnpligt. Om man på denna väg kunde höja skjutskickligheten och må hända så småningom i någon mån minska oviljan emot den allmänna värnpligten och möjligen minska tvångsexercisen hos vårt folk, tror jag att det skulle helsas med största glädje i hela landet.

Herrarne veta, att då vid föregående riksdag anslaget sattes ned från 45,000 till 30,000 kronor, opponerade jag mig deremot på förut nämnda skäl. Jag har samma uppfattning äfven fortfarande, och tror att det var ett fel af Riksdagen att minska detta anslag. Vi skola erinra oss, att anslaget utgår till skarpskytteväsendet och för skjutskicklighetens befrämjande, och Kongl. Maj:t eger rätt att använda anslaget för de af dessa ändamål, som kunna vara mest gagnande. Det kan visserligen vara möjligt att anslaget icke vid alla tillfällen så väl användts, som varit önskligt, men det är icke alltid så lätt, när man skall dela ut små anslag till många och få alla de ändamål fyllda, som man afsett. Jag anser dock, att man kan fortfarande hafva förtroende till

Ang. anslag för
skjutskicklig-
hetens befräm-
jande m. m.

(Forts.)

Ang. anslag för regeringen i detta afseende och lemna åt densamma de föreslagna skjutskicklig- 60,000 kronorna. Regeringen skall nog hädanefter, sedan uppmärksamheten derå fästs, använda anslaget på bästa sätt.

hetens befräm-
jande m. m.

(Forts.)

Jag tror, att då man framdeles skall använda detta anslag, man borde sätta ned åldern för de skarpskyttar, som täfva vid prisskjutningarna, så att icke en och samma person flera år å rad får täfva om pris. Vidare anser jag, att man skulle använda anslaget särskildt för dem, som äro qvar i värnpligtsåldern och sådana som ej inträdt i denna ålder. Emellertid har ju Kongl. Maj:t fria händer att på bästa sätt verka med anslaget.

Inom utskottet väckte jag särskildt förslag, som jag naturligtvis icke vill ifrågasätta i denna kammare nu, när Första Kammaren beviljat 60,000 kronor utan vilkor. Jag hade emellertid föreställt mig, att man skulle kunna taga ifrågavarande 30,000 kronor från det ställe, der statsrådet anvisade, att tillgångar finnas, utan att behöfva öka budgeten, nemligen af besparingarna från öfningsanslaget för indelta armén, och jag är lifligt öfvertygad om att, derest man använde 30,000 kronor af detta anslag för nu ifrågasatta ändamål, så skulle det allmänna få mycket större gagn af dessa medel, än om de årligen användes på öfning af gamla soldater. Ty det är säkert, att då dessa i 25 år hafva exercerat detsamma och åter detsamma under loppet af så många år, skall det på sista tiden icke vara till synnerligt gagn att använda penningar till dessa soldaters öfning.

Det fins äfven ett annat sätt att till någon del använda anslaget och det är att i stället för paradexercisen, som beväringen får lära under öfningarna, man använde öfningstiden till att upparbeta skjut-säkerheten hos beväringen. Den tid, som åtginge för att lära sig att göra en hel del vändningar och handtempon med geväret, kunde de lära sig fullt lika bra i folkskolorna som på exercisfältet, och som beväringen således ofta, innan den kom till öfningslägret, borde hafva lärt sig, så att en del af öfningstiden på lägret äfven kunde användas för skjutskicklighetens höjande.

Jag tror således icke, att det är rätt att säga, såsom den siste talaren gjorde, att dessa 30,000 kronor icke skulle vara till någon nytta för vårt försvar. Jag anser deremot att de skola blifva till stor nytta och effektiv sådan, om anslaget rätt användes. De som öfvas i skjutkonsten, de komma att vara väl till hands, när faran kommer för fosterlandet. Jag tror äfven att, om man genom ett så obetydligt anslag som 30,000 kan befordra skjutskickligheten på frivillighetens väg, så bör man göra det för att på frivillighetens väg öka och stärka försvaret, och då har man gjort landet en ofantligt stor tjänst. Och därför vill jag på det varmaste tillstyrka kammaren att med frångående af det beslut, som fattades i fjol, nu i likhet med Första Kammaren höja anslaget till 60,000 kronor.

Häruti instämde herrar *Ersson* i Vestlandaholm och *Erikson* i Myckelgård.

Herr Gumælius: Jag har redan genom att instämma med den förste talaren liksom väl också genom uttalanden vid flera föregående

tillfällen gifvit min åsigt till känna, och jag instämmer i det mesta, af hvad den siste talaren yttrat, men jag begärde ordet för att icke låta passera oanmärkt, hvad en föregående ledamot af statsutskottet sagt, då han såsom auktoritet framställde en militärledamot af samma utskott. Jag förmodar att han dermed åsyftade densamme, som i Första Kammaren yttrade sig för att icke göra detta anslag för stort, men der inträffade då det märkliga, att oaktadt denne talares personliga och militära auktoritet, och oaktadt Första Kammaren varit mindre gynnsamt stämd för detta anslag än denna kammare, Första Kammaren likväl utan votering beslöt att anvisa detta högre belopp, 60,000 kronor.

Ang. anslag för skjutskicklighetens befrämjande m. m.

(Forts.)

Hans skäl hafva således icke, ehuru de blifvit framställda af honom sjelf, på den kammaren verkat hvad de åsyftat, och jag vill då hoppas, att de icke heller skola verka på denna kammare allenast derigenom, att han af en annan ledamot åberopas såsom den, som påverkat hans beslut. Det kan ju hända att om denna person ännu suttit i denna kammare och här uttalat samma mening, denna mening icke därför skulle hafva vunnit kammarens bifall.

Det belopp, som här är i fråga, är, såsom en föregående talare erinrat, till sin art mycket skildt från åtskilliga föregående anslag, om hvilka här tvistats och får icke göras solidariskt med dem. Man kan visserligen tycka, att 30,000 kronor är en icke så obetydlig summa, men hvad äro dessa 30,000 kronor? Jo, en försvinnande bråkdel af de medel, som användas för försvarsändamål eller för ändamål, af hvilka somliga verkligen äro försvarsändamål, hvaremot om andra det kan vara tvifvelaktigt, huru vida de äro försvars- eller krigsändamål. Men det må sägas, att här är det fråga om ett rent försvarsändamål; det gäller att åstadkomma ett större antal af verkligt skjutskickligt folk i vårt land.

Jag för min del kan icke annat än på det lifligaste önska, att kammaren måtte bifalla detta anslags höjande till 60,000 kronor, och härå, herr talman, anhåller jag om proposition.

Herr Söderblom: Jag skulle icke hafva uppträd i denna fråga, emedan jag vet att mången skulle kunna göra det bättre än jag, men ett par uttryck af herr Lasse Jönsson föranledde mig att begära ordet.

Han kallade denna rörelse för en »sport». Jag vet icke huru det kan förhålla sig härmed i hans landsända, men det vet jag, att i den ort jag representerar, kan man icke säga, att det endast är en sport, ty der bestå skyttarne till $\frac{9}{10}$ -delar af arbetare, som efter 9 å 10 timmars strängt arbete under veckans sex arbetsdagar använda 4 å 5 timmar på söndagsmorguarne och förmiddagarne för att öfva sig i skjutning. Detta är icke sport.

Vidare sade han, att det vore bäst att låta en sådan här rörelse utveckla sig sjelf, utan understöd från statens sida. Detta är en mycket riktig åsigt, som jag till fullo gillar, men endast till en viss gräns, ty ser man saken så naken, som den här är, kan man icke använda detta uttryck. En arbetare, som använder åtta kronor om året till ammunition och som köper ett gevär för 30 å 35 kronor, han behöfver nog något understöd, och jag kan icke anse annat än att staten såsom

Ang. anslag för ersättning för det bidrag den får till sitt försvarsväsende bör höja
 skjutskicklig- detta anslag till 60,000 kronor.
 hetens befräm- Jag yrkar bifall härtill.
 jande m. m.

(Forts.)

Herr Månsson: Jag tror att man här öfverskattat värdet af dessa skyttegillen, ty jag åtminstone har den erfarenheten från min hemort, att man icke kan draga den nytta af dessa skytteföreningar, som man här tycks antaga. Det har sagts att de skulle på ett så utmärkt sätt stödja vårt försvar och sålunda blifva till gagn jemte de värnpligtige. Så vidt jag känner förhållandena rätt, äro dock i allmänhet medlemmarne i dessa skyttesällskap äldre personer, som kommit öfver värnpligtsåldern och till och med öfver de år, de äro skyldiga att stå kvar i landstormen. För öfrigt har jag icke kunnat fatta annat, än att dessa öfningar betraktas mera såsom ett nöje än såsom behöfliga och nyttiga för försvaret. Det kan ju vara en god sak att öfva sig i skjutning och angenämt att hafva denna sport, ty jag anser det icke såsom något annat, åtminstone icke i min trakt, men någon större praktisk nytta tror jag icke att dessa föreningar komma att medföra, förr än de blifvit närmare ordnade genom en bestämd reglementering. Man har sett huru de gamla skarpskytteföreningarna, som funnos en tid och blomstrade, icke hafva blifvit hvad man hoppades, icke hafva medfört det praktiska gagn eller motsvarat de blomstermålningar, som man gjorde sig derom.

Jag får säga att, ehuru jag icke är ogynsamt stämd mot ett litet bidrag till dessa gillen eller om jag så får säga till dessa — nöjen, så kan jag dock icke inse, att Riksdagen bör frångå det beslut, den i fjor fattade, och höja detta anslag.

Jag ber att få yrka bifall statsutskottets hemställan.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Palmstierna: Att Kongl. Maj:t icke detta år föreslagit en större summa än 30,000 kronor, det har berott derpå, att enligt min uppfattning detta icke skulle hafva tjenat någonting till. I fjor föreslogs ett anslag af 45,000 kronor, och här kämpades ganska ifrigt för detsamma, men Riksdagen beviljade då endast 30,000 kronor, och under sådana förhållanden låg det nära till hands att antaga, att om man nu begärt en förhöjning, statsutskottet skulle hafva afstyrkt densamma under anförande att icke några nya skäl blifvit förebragta. Men då nu enskilda motionärer hafva väckt frågan om att höja anslaget till 60,000 kronor, så kan jag icke annat än på det lifigaste önska, att Riksdagen ville bifalla detta, ty nuvarande 30,000 kronor äro för knappa för att kunna underhålla denna för försvaret och för känslan af nationens deltagande i försvaret så viktiga rörelse. År 1887, då anslaget ännu utgjorde 90,000 kronor, utgingo bidrag med dels 2 kronor till ammunition och aflöning till instruktör, dels 1 krona till målskjutningspremier samt 1 krona till tällingskjutningar i länen, således tillhoppa 4 kronor per man. När sedermera vid 1887 års riksdag anslaget nedsattes till 45,000 kronor, nödgades man taga bort dessa 2 kronor, som voro afsedda till ammunition och aflöning af instruktör, ty penningar behöfdes icke blott till skjutpremier utan äfven till underhåll af skjutbanor och skottafior, så

att redan denna nedsättning till 45,000 kronor medförde ett ganska betydligt afbräck.

När nu Riksdagen sedan ytterligare nedsatte anslaget till 30,000 kronor, så uppdrogs åt arméförvaltningen att tillse, på hvad sätt dessa medel bäst skulle användas. Man fann då, att det vore lämpligast att nästan uteslutande använda dem till premier. Men derigenom blir nu nästan ingenting öfrigt till inrättande af skjutbanor, anskaffande af skottaflor och anordnande af skjutpaviljonger o. d., hvilket allt är oundgängligen nödvändigt och kräfver ganska dryga kostnader. Kongl. Maj:t kan därför numera bifalla endast en obetydlig del af de framställningar om understöd, som från dessa föreningar inkomma. Det är ett ordentligt strypsystem man pålagt dem, och det går därför också utför med rörelsen.

Tager man något närmare reda på förhållandena, så skall man finna, att det sammanlagdt är ganska stora summor, som medlemmarne i dessa föreningar sjelfva offra för att anskaffa ammunition. Jag tror alltså, att de mycket väl kunna behöfva ett större anslag än 30,000 kronor, om icke rörelsen skall afstanna.

Man har här talat om, att man borde tillse, att detta anslag endast användes till understöd åt sådana medlemmar i dessa föreningar, som äro i beväringens åldern, för att deraf vinna mera direkt nytta i ett krig. I så fall borde man väl dock icke utesluta dem, som tillhöra landstormen, hvilka ju likaledes komma att deltaga i landets försvar, och hvilka just i sina hemorter från bakhåll i skogarne genom sin skjutfärdighet kunna göra ganska mycken nytta. Naturligtvis kan man mycket lätt ordna saken så, att understödet icke kommer andra till del än dem, som äro pligtige att fullgöra sin beväringsskyldighet.

Men deremot tror jag, att den stränga reglering af skytterörelsen, som den näst föregående talaren sade sig önska, icke bör utsträckas för långt. Ty önskar man, att folk för en dylik sak frivilligt skola offra icke blott tid, utan derjente ej obetydligt penningar till ammunition o. s. v., så får man, tror jag, akta sig för alltför sträng reglering, ty i annat fall kommer ingen dit.

Jag kan således icke annat än yrka bifall till motionen.

Herr Bratt: Jag har begärt ordet hufvudsakligen för att bemöta några yttranden af den näst siste talaren.

Herr Ivar Månsson sade, att i hans ort det är egentligen »äldre personer», som äro ledamöter af de frivilliga skyttegillena. Jag kan naturligtvis icke bestrida denna uppgift om förhållandena på hans ort. Men det finnes andra orter än hans. Och jag ber att få fästa uppmärksamheten på en siffra, som meddelas i den af herr Elis Nilsson och mig tillsammans afgifna motionen: icke mindre än, om jag minnes rätt, 7,800 värnpliktige i beväringens åldern voro år 1888 medlemmar af landets olika skytteföreningar. Om vi ytterligare utsträcka beräkningen till landstormen, torde antalet nog uppgå till minst 10,000.

Vidare ansåg nämnde talare, att det ej kan vara någon egentlig praktisk nytta med dessa föreningar. Till en viss grad vill jag gifva honom rätt härutinnan. Såsom dessa öfningar hittills bedrifvits, hafva de icke för rent militära ändamål varit af större praktisk nytta. Ty

Ang. anslag för om också en person lär sig skjuta aldrig så väl på ett oföränderligt afstånd af 240 meter på stillastående åttaringad måltafla, så innebär detta icke ringaste garanti, att han med sitt vapen kan träffa rörliga föremål i terräng och på obekanta afstånd. Men just därför att dessa

öfningar hittills ej bedrifvits så praktiskt som önskligt varit, hafva personer, som äro både intresserade och kvalificerade för att taga saken om hand, bildat en centralstyrelse för skytteföreningarna, afsedd att leda denna rörelse i en rätt och praktisk riktning. För att kunna göra detta, är det emellertid nödvändigt att hafva medel. Derför vore det önskvärdt, att Riksdagen höjde det nu varande otillräckliga anslaget 30,000 kronor till 60,000.

(Forts.)

Samme talare yttrade slutligen, att han gerna ville bevilja 30,000 kronor som »bidrag till ett litet nöje». Ja, nog var det vänligt sagdt. Men till ett blott nöje vill jag för min del icke bevilja något. Deremot vill jag med så mycket större nöje bevilja hvad som kan gagna vårt försvarsväsen. Och jag tror detta kan ske på det sätt, jag här föreslagit. Jag får därför yrka bifall till motionen.

Herr Schöning: Lifligt instämmande i herr Söderbloms anförande, har jag endast att anhålla om afslag å utskottets hemställan och bifall till motionärernas förslag.

Herr Gustaf Jansson i Krakerud: Med anledning deraf att vi hafva ett skyttegille i den socken, der jag är bosatt, har jag begärt ordet, för att nämna något derom — i likhet med hvad herr Ivar Månsson nyss meddelat angående det skyttegille, som finnes i trakten af hans hem. Jag får då säga, att efter hvad jag har kunnat finna, har skyttegillet i min hemort varit skött och ordnad med den flit och omtanke för skjutskicklighetens befrämjande, som man rimligtvis kan begära af ett frivilligt skyttegille. Jag tror dessutom, att om man vill betrakta denna fråga äfven från moralisk synpunkt, det är vida bättre, att våra ynglingar komma att egna sig åt skjutskicklighetens uppöfvande än åt andra företag, som kunna vara för dem i många afseenden mera demoraliserande. Särskildt om man tänker på de trakter, som ligga i närheten af städerna, äfvensom på de som bo inom desamma, är det alldeles klart, åtminstone för mig, att det är mycket bättre, om ynglingarne komma att ute på landsbygden öfva sig i skjutskicklighet, än om de sitta och förstöra tid och penningar på schweizerier och krogar.

För min del kan jag således ej finna annat, än att allt talar för bifall till motionen.

Herr Danielson: Jag hade tänkt säga några ord i denna fråga, men det är kanske öfverflödigt. Emellertid har jag ansett, att om man vill använda 30,000 kronor för försvarets gagn, kan man göra ett mycket bättre bruk deraf, än här blifvit föreslaget. Så vidt jag känner, tror jag icke nyttan af dessa öfningar är så synnerligen stor. För ett par år sedan, då anslaget dertill nedsattes, infordrade man vid frågans förberedande behandling inom utskottet och afdelningen förklaringar öfver dessa »skyttegillen», såsom de då hette, fastän man nu i stället

talar om »skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande». *Ang. anslag för*
 Och vi fingo då verkligen den uppfattningen, att dessa föreningar i *skjutskicklig-*
 en hel del socknar voro hardt nära riktiga »gillen»; och då tyckte man, *hetens befräm-*
 att det icke var rimligt att understödja dem. Man må säga, hvad *jande m. m.*
 man vill. Men jag för min del kan icke se, att något skäl föreligger
 till att på enskilde motionärers framställning öka ett dylikt anslag,
 då man verkligen här sökt spara på så många håll. Jag tror, att man
 kan använda penningarne mycket bättre. Något behof föreligger icke
 här att frångå hvad vi i öfrigt sträfvat för: *sparsamhet.*

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Herr vice talmannen gaf, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställen och *dels* på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen hafva blifvit besvarad med öfvervägande ja. Votering blef emellertid begärd, hvadan nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad statsutskottet hemställt i 26 punkten af utlåtandet n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets nämnda hemställen, i hvad den afser herrar E. Nilssons och J. Bratts i ämnet väckta motion, bifallit samma motion.

Omröstningen utföll med 89 ja och 91 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med nejpropositionens innehåll.

§ 2.

Härefter företogs till behandling statsutskottets utlåtande n:o 37, i anledning af Riksdagens år 1889 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1888.

Vid föredragning till en början af § 1, innefattande utskottets hemställen i anledning af revisorerernas framställning angående centralfängelset för kvinnor å Norrmalm i Stockholm, begärdes ordet af

Herr Edelstam, som anförde: Ehuru icke någon af denna kammares ledamöter i utskottet har anmält sig såsom reservant, så skall jag likväl be att få upptaga den reservation, som afgifvits af ledamöter från Första Kammaren.

Af revisionsberättelsen finner man, att centralfängelset å Norrmalm befinner sig i synnerligen dåligt skick, så att näppeligen någon ordning der kan uppehållas, och de straffångar, som der undergå bestraffning, icke kunna anses der blifva förbättrade. Tvärt om intyga alla de berättelser, som derifrån afgifvits, att vistelsen derstädes mera är till skada än till gagn för en fänge. Jag har sjelf för åtskilliga år sedan, jag tror det nu är 15, 16 år sedan, haft tillfälle att taga närmare del af anordningarna derstädes, och redan på den tiden ansågs det vara till den grad dåligt, att det icke längre borde användas.

Jag anhåller därför att få yrka bifall till den reservation, som i denna paragraf är framställd af herrar reservanter ifrån Första Kammaren.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Bifölls.

§§ 3—6.

Lades till handlingarna.

§ 7 var af följande lydelse:

Ang. två af statsrevisorerne gjorda framställningar.

Hvad för öfrigt blifvit af revisorerne anmaldt och erinradt har utskottet funnit dels vara af beskaffenhet att lämpligen böra tagas i öfvervägande vid behandling af de utgiftsanslag, revisorerernas framställning berör, dels hafva medfört åsyftad rättelse, dels vara genom vederbörandes utlåtanden nöjaktigt förklaradt, dels ej vara af den vigt, att, oaktadt förklaringen icke varit fullt tillfredsställande, någon Riksdagens åtgärd bort af förhållandena påkallas, dels slutligen icke hafva varit af beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Genom nu upplästa paragraf äro åtskilliga af statsrevisorerne gjorda anmärkningar och anmälningar på så sätt besvarade, att utskottet funnit lämpligt att vid de afgifna förklaringarna låta bero. Ibland de fall, der statsrevisorerne framställt anmärkningar, skall jag be att med några ord få beröra två punkter, af hvilka åtminstone den ena, efter hvad jag väntat, bort af statsutskottet med några ord beröras.

Den första af dessa punkter rör räkenskaperna för trängen, och återfinnes i revisionsberättelsen på sid. 63 under § 3. Der visas, att trängbataljonens förvaltningsdirektion fört sina räkenskaper på sådant sätt, att det ser ut som skulle på tränganslaget finnas en behållning af 64,848 kronor, under det den verkliga behållningen endast utgör 7,240 kronor. Detta funno revisorerne vara en så underlig bokföring,

att de icke ansågo sig böra underlåta att göra anmärkning deremot, för att förekomma för framtiden en sådan räkenskapsföring. I sin förklaring med anledning af revisionsberättelsen har arméförvaltningen erkänt, att en sådan bokföring icke behöft ifrågakomma, om förvaltningsdirektionen direkt gjort förfrågan hos arméförvaltningen, om hvad som fans kvar af de för trångbataljonens uppsättning anslagna medlen. Så hade nemligen icke dittills skett. Oaktadt nu arméförvaltningen i sin förklaring medgifver, att en annan räkenskapsföring bort ifrågakomma, säger den dock lika fullt, att revisorernas anmälan var onödig eller ej af behovet påkallad. Då jag emellertid tager alldeles för gifvet, att i 1889 års räkenskaper rättelse härutinnan vidtagits i syfte, som revisorerna framställt, oaktadt arméförvaltningen kallat deras anmärkning opåkallad, skall jag icke vidare yttra mig i den saken.

Ang. två af statsrevisorerna gjorda framställningar.
(Forts.)

Den andra punkten, jag med några ord ber att få vidröra, afser förskaffande af möbler till Svea lifgardes nya kasern, och återfinnes i § 4 på samma sid. 63. Här lär så hafva tillgått, att när byggnadsarbetet så långt fortskridit, att möbler till densamma behöfde inköpas, så upprättade förvaltningsdirektionen en förteckning å de möbler, som kunde behövas för att möblera kasernen. Detta förslag slutade på en summa af 37,716 kronor. När detta förslag var färdigt, öfverlemnades det till arméförvaltningen för granskning. Vid denna granskning blef kostnadsförslaget nedsatt till 26,500 kronor. Ett belopp af 2,233 kronor var tillgängligt och afsedt för inköp af 150 stycken jernsängar. Läger man nu dessa båda summor tillhopa, så uppgingo de till 28,733 kronor, eller i rundt tal till 30,000 kronor, som ännu återstodo till inköp af möbler. Under tiden infordrades anbud från flera håll och kontrakt uppgjordes med åtskilliga snickare om leverans af en del simplare möbler. Samtidigt härmed ingick man till Kongl. Maj:t med begäran om 30,000 kronor för möbleringen. På den första skrifvelsen erhöll man 10,000 kronor för den nödvändigaste möbleringen. I maj månad år 1888 ansågs det, att inflyttningen i den nya kasernen kunde ske redan på hösten. Då ansåg arméförvaltningen att man borde ingå till Kongl. Maj:t med begäran om ytterligare medel för anskaffning af möbler. Jag ber att i det fallet få uppläsa några ord ur den underdåniga skrifvelse, som arméförvaltningen den 22 maj samma år aflät, och deri arméförvaltningen bland annat säger följande: »Arméförvaltningen, som funnit att med de inskränkningar i det ursprungliga till 37,716 kronor beräknade förslaget, hvarigenom kostnaderna nedbringats till omkring 30,000 kronor, vid de uppgjorda beräkningarna, så väl med användande af äldre befintlig materiel, som för inköp af ny, all möjlig omtanke och sparsamhet iakttagits. anser, då otillräckligheten af de anvisade medlen icke blott skulle möjligen kunna förhindra inflyttningen i det nya etablissementet innevarande höst, utan derjemte onödigtvis fördyra anskaffningskostnaderna, äfvensom *då anledning finnes att antaga, det de härför beräknade kostnaderna framdeles komma att af Riksdagen godtgöras i sammanhang med enahanda behof för Andra lifgardeskasernetablissementet*, sig böra hemställa om anslag af 20,000 kronor». På denna skrifvelse bekoms äfven 20,000 kronor, så att arméförvaltningen hade till sitt förfogande 30,000 kronor. När nu möblerna skulle inköpas, så skulle man väl

Ang. två af statsrevisorerna gjorda framställningar.

(Forts.)

kunnat tänka att inköpet skulle ske efter det granskade förslaget, sådant detsamma då förefans, men så skedde ej; man stälde ej ens inköpen efter det ursprungliga förslaget, utan de verkställdes efter ännu högre pris. Så t. ex. skulle jag vilja nämna, huru detta pris ställer sig för några få möbler.

1 bord	kostade enligt inköpsräkning	kr. 150	i st. f. föreslagna	75	kr.
1 skåp	»	»	»	120	»
1 skrifbord	»	»	»	100	»
1 soffa	»	»	»	100	»
1 skåp	»	»	»	120	»

o. s. v. mycket förhöjda pris för den ena möbelen efter den andra. När räkningen å de inköpta möblerna skulle granskas, så yttrade sig arméförvaltningens revision deröfver med några ord, som jag anser nödvändigt böra komma till kammarens kännedom. Revisionen säger nemligen: »Vid granskningen har revisionen ej kunnat undgå att finna, att en del inventarier vid inköp stält sig i pris dyrare, än hvad de uti från regementet ingångna förslag samt utlåtande deröfver ansetts kunna upphandlas för; gällande detta förnämligast de å räkningen förekommande, hos firman Josef Leja inköpta möbler». — Om nu detta förhållande inträffat på grund deraf att ingen täflan mellan spekulanter förekommit på dessa för expeditionens och officerarnes rum erforderliga inventarier, eller till följd af andra omständigheter, har revisionen ej kunnat af redogörelsehandlingarna finna.

Vidare har revisionen ansett sig böra påpeka, att enligt nyssberörda räkning för den så kallade passagen inköpts en »bankett af ek» för 75 kronor, »hvilken möbel ej förekommer i regementets förslag, samt departementets — nemligen det arméförvaltningens departement, hvarunder revisionen lydde — militärbyrå i sitt utlåtande öfver förslaget synes ansett kostnaden för passagens möblerande ej behöflig».

Häraf synes att statsrevisorerna haft full anledning att fästa sin uppmärksamhet vid detta möbelinköp för Svea lifgardes kasern, och hvilket enligt min åsigt var egnadt att påkalla revisorernas ingripande. Nu säger arméförvaltningen i sin häröfver afgifna resolution, att då den anvisade summan icke öfverskridits och officerscorpens af egna medel, till ett belopp af 12,500 kronor, bekostat anskaffningen af en del af officersrummens möbler, så vore derom ingenting att säga. Detta låter visserligen bra. Men bland de räknenskaper, som förelägo statsrevisorerna till granskning, fans icke den i arméförvaltningens resolution omförmälda räkning å 12,500 kronor, utan endast en räkning på statsverket, slutande å 5,350 kronor. Nu är det alldeles klart att, när inventarium skall upprättas öfver de möbler, som för ifrågavarande ändamål inköpts, detta sker efter den räkningen, som är betald med statsmedel, men icke efter den räkning, som i förklaringen åberopats, hvarför den del af möblementet, som af officerarne inköpts, icke upptages såsom statens tillhörighet. Men på det sättet, och derigenom att hvarje möbel blifvit dyrare, har antalet af de möbler, till hvilka staten är egare, blifvit mindre, så att, om officerscorpens borttager sina möbler, den möblering som återstår är ofullständig, hvilket den ej varit, om man nöjt sig med de billigare prisen, som från början afsågos. Det också är att befara, att man kommer att gå till väga på alldeles ena-

handa sätt vid inredningen af öfriga under byggnad varande kaserner. Men äfven om man utgår från den synpunkten, att de möbler, som officerarne sjelfva med egna medel inköpt, komma att tillhöra staten, så synes mig detta vara en väg, som man icke bör fullfölja, utan att dylika tilltag böra hämmas i sin linda. Statsrevisorerna voro också nästan enige om att fästa Riksdagens uppmärksamhet på detta förhållande. Statsutskottet har emellertid funnit för godt att lemna den gjorda anmärkningen å sido, och jag har i anledning deraf ansett mig icke kunna underlåta att meddela kammaren dessa upplysningar. Att nu göra något yrkande lärer väl icke leda till något resultat; men för att emellertid få se, huru vida min uppfattning delas af kammaren, finner jag mig föranlåten att yrka återremiss, på det att statsutskottet måtte blifva i tillfälle att närmare undersöka, huru vida man vid inköp af ofvan omnämnda möbler rätteligen förfarit.

Ang. två af statsrevisorerna gjorda framställningar.
(Forts.)

Herr Nyström: Som herrarne behagade finna af revisionsberättelsen hafva fyra bland revisorerna anført reservation mot den af majoriteten framställda anmärkningen. Skälet för denna reservation var det att, då, så vidt vi kunna finna, officerarnes tillskott motsvarade den ökade kostnaden för möbleringen, så vore derom ingenting vidare att säga. Denna uppfattning, som sedermera delats af arméförvaltningen, har slutligen äfven befunnits tillfredsställande inom statsutskottet, hvarför jag, herr talman, har äran yrka att det må förblifva vid statsutskottets framställning i denna punkt.

Herr Petersson i Runtorp: Jag vill upplysa, att det verkliga förhöll sig så, som herr Carl Persson sade; men då afdelningen inom utskottet icke velat göra något vidare åt saken, utan funnit sig böra låta bero vid den af vederbörande afgifna förklaringen, så fann jag icke skäl att reservera mig vid denna punkt; och då en återremiss af frågan icke skulle till något tjena, så hemställer jag om bifall till punkten, sådan den föreligger.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Palmstierna: Jag borde egentligen icke lägga mig uti en dispyt mellan statsrevisorerna och statsutskottet. Det är också endast en upplysning, som jag ville lemna, ehuru äfven den torde vara temligen öfvertödlig, då hela saken är relaterad i statsrevisorernas berättelse jemte den deröfver afgifna förklaring, som varit för kammarens ledamöter tillgänglig, samt förmodligen blifvit af de fleste studerad.

När ett nytt regemente uppstår och det blir fråga om anskaffning af möbler för dess lokaler, så tillkommer det arméförvaltningen att pröfva de kostnadsförslag, som upprättas, samt dervid tillse att kronan icke får betala högre pris, än som behöfves för en lämplig och vanlig kontorsmöblering. Om nu, sedan regementet fått sig tilldeladt det belopp, som sålunda pröfvats skäligt, regementets officerscorps har att förfoga öfver enskilda kassor och vill tillskjuta deraf till anskaffande af bättre möbler än som kronan består, och de sålunda anskaffade möblerna tillika blifva statens egendom, så måtte väl detta icke vara något ondt, som förtjenar att öfverklagas. Här står också å sid.

Ang. två af
statsrevisio-
rerna gjorda
framställ-
ningar.

375 i berättelsen, »att de möbler, för hvilkas anskaffande allmänna medel utgifvits, och hvilka sålunda äro kronans egendom, hafva ett inköpsvärde af 8,789 kronor, dertill officerscorpsets bidragit med 3,441 kronor 50 öre, som följaktligen kommit statsverket till godo».

(Forts.)

Jag har endast velat upplysa att man här vid lag, enligt min åsigt, gått till väg: fullt korrekt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt propositioner gifvits å de olika yrkandena, lades paragrafen till handlingarne.

§ 3.

Vid föredragning dernäst af statsutskottets utlåtande n:o 38, i anledning af väckt motion i fråga om befrielse för rust- och rotehållare att bekosta vissa soldaters sjukvård, i hvilket utlåtande utskottet hemställt, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *G. Anderson* i Himmelsby afgifna motion, n:o 191, måtte af Riksdagen lemnas utan afseende, begärdes ordet af motionären

Herr Anderson i Himmelsby, som yttrade:

Då statsutskottet ansett sig ega tillräckliga skäl för att afstyrka den framställning, jag min i motion gjort, och då jag icke nu vill i anseende till den långt framskridna tiden inlåta mig på detta skäl, så skall jag icke nu tillåta mig att framställa något yrkande.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Om inrättande
af härads-
styrelser.

Slutligen föredrogs lagutskottets utlåtanden, n:o 31, i anledning af väckt motion om inrättande af häradsstyrelser och antagande af stadgar för dessa styrelser.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att förevarande, af ledamoten af Andra Kammaren herr *P. Ersson* i Vestlandaholm väckta motion, n:o 56, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ordet lemnades på begäran till

Herr Ersson i Vestlandaholm, hvilken anförde: Herr talman! Ehuru lagutskottet enhälligt afstyrkt min motion, skall jag ändock be att få säga några ord till försvar för den samma.

Som det förslag till lag om inrättande af häradsstyrelser, jag i min motion tagit mig friheten att för Riksdagen framlägga, är byggt på kommunalförfattningens grund, så torde deraf framgå, att en häradsstyrelse, i likhet med kommunala embeten, snarare skulle utgöra ett förtroendeuppdrag, än inbringa dess utöfvare någon inkomst. Ej heller torde man behöfva befara, att den skulle blifva en institution, som utöfver redan befintliga skyldigheter skulle ålägga häradet och tingslaget

några nya sådana, ty förslaget afser ju tydligt och klart, att styrelsen hvarje år skulle upprätta förslag till utgifts- och inkomststat för häradets gemensamma ekonomiska angelägenheter, hvilket förslag det tillkomme häradet att vid sitt ordinarie sammanträde granska för att sedan afgöra, hvad som kunde anses vara af behovet påkalladt. Då dertill komme, att styrelsen i öfrigt skulle blifva stäld under sträng kontroll, så borde all betänklighet i detta afseende förfalla.

*Om inrättande
af härads-
styrelser.
(Forts.)*

Jag skall be att få angifva några skäl för, att ett härad, lika väl som ett län eller en kommun, behöfver en styrelse, som vårdar dess ekonomiska angelägenheter. I det härad jag tillhör finnes det för närvarande cirka 27,000 kronor att förvalta. Dessa medel hafva tillkommit på det sätt, att en för häradet och Köpings stad gemensam sparbank upplöstes, då häradet bekom cirka 15,000 kronor, som nu ökats till 20,000 kronor; de öfriga 7000 kronorna utgöra brandstodsersättning för häradets vid eldsvådan i Köping sistlidne sommar nedbrunna tingshus. Detta tingshus lemnade genom hyror häradet en årlig inkomst af 600 kronor. Vidare har häradet byggt en bro öfver Arboga-ån vid Kungsör, hvilken kostat cirka 60,000 kronor. Innan denna bro kom till stånd, hade häradet att hålla färjeled öfver ån. Vid denna bro, som är belägen vid segelleden till Arboga och Örebro, måste häradet hålla brovakt, och det har derfor varit nödsakadt att vid bron uppföra en vaktstuga, hvilket allt kräfver tillsyn och vård. Dessa m. fl. för häradet gemensamma ekonomiska angelägenheter hafva under en följd af år icke varit föremål för granskning. Vid häradsrätten utsågs visserligen för några år sedan revisorer, men då revisionen skulle ega rum, inskränktes revisorernas rätt till endast revidera räkenskaper öfver snöplogningsafgifter och härads-tjenarelön, åberopande vederbörande såsom skäl derfor kongl. kungörelsen den 30 april 1881. Sedan nu vid ett häradets sammanträde stadgar för en häradsstyrelse blifvit antagna och en häradsstyrelse utsedd, som har att förvalta häradets ekonomiska angelägenheter och derfor ansvara, så har häradet vid ett dess sammanträde utsett revisorer för att granska de räkenskaper, som de vid häradsrätten utsedde revisorerna blifvit nekade att granska.

Jag vill härmed hafva sagt, att hade häradet haft en styrelse i enlighet med mitt förslag, så hade säkerligen tingshuset varit försäkradt till mycket högre belopp än nu var förhållandet; årliga redovisningar öfver häradets eller tingslagets gemensamma ekonomiska angelägenheter hade då försiggått och kommit till allmänhetens kännedom; beslut, fattade vid häradets sammanträden, vore då genom protokoll i inbundna böcker för framtiden förvarade och man hade icke då, som nu, orsak att säga, att en oklarhet råder öfver det hela. Ett ytterligare stöd för bifall till mitt förslag kan man hemta af friherre von Schwerins för någon tid sedan i kammaren afgifna yttrande i fråga om Långebro, då han bland annat sade: »Till på köpet är direktionen oansvarig, och penningar försvinna ibland; en gång försvann 40,000 kronor». Det kan ju hända, att flera sådana exempel gifvas, om de blefve framdragna för allmänheten, och hvad är då naturligare för att förekomma sådant och bringa reda och ordning i ett härads eller tingslags gemensamma ekonomiska angelägenheter än att

Om inrättadesöka
af häradsstyrelser.
(Forts.)

söka göra detta genom en ansvarig styrelse. Vidare saknas nu i lag bestämmelse om, huru röstas skall, då ett härad är inför kronofogde kalladt till sammanträde. Till ett sådant sammanträde kan, förutom sockneombuden, äfven infinna sig enskilde, hvilka också vanligtvis äro kallade att närvara och sin rätt bevaka, och huru skall då röstas, om olika åsikter göra sig gällande? Ett sådant förhållande inträffade i det härad, der jag bor, då det var fråga om, huru ofvannämnda sparbanksmedel skulle användas. Liknande förhållande torde äfven ega rum, då ett härad sammanträder inför häradsrätten, ehuru då i de flesta fall häradet endast höres. Skulle det under sådana förhållanden icke vara klokare, att häradet eller tingslaget sjelft hade en ansvarig styrelse, som ombesörjde dess angelägenheter, så mycket mer, som kronofogden, enligt mitt förslag, icke är beröfvad rätt att i egenskap af tjänsteman, i förhandlingarna, men ej i slutnen deltaga? Fullgjorde häradet icke sina skyldigheter gent emot det mera allmänna, så hade kronofogden att, om han funne sig dertill befogad, vidtaga åtgärder.

Sedan utskottet i slutet på sid. 6 berört de åligganden ett härad kan hafva att gemensamt ombesörja, säger det i början på sid. 7:

»Beträffande dessa häradenas administrativa och ekonomiska åligganden, bör det ej undgå uppmärksamheten, att *besvärerna* äro grundade på allmän lag och häradena förpligtade att dem fullgöra till det mått och i den ordning, som uti lagen bestämmes. I fråga om dessa synes följaktligen en häradsrepresentation vara obehöflig.»

Af detta utskottets utlåtande vill det synas, som om utskottet tänkt sig, att förslaget mera skulle afse vidtagandet af administrativa åtgärder, under det att detsamma i sjelfva verket mera afser upprättande af en ansvarig ekonomisk förvaltning öfver de menighetsbestyr, som åligga ett härad.

Utskottet anser vidare, att särskilda styrelser eller utsedde kommitterade skulle, för särskilda fall, bäst motsvara ett härads anspråk på god ekonomisk förvaltning. Jag vill i anledning deraf be att få omnämna, huru med sådana komitéer stundom kan förhålla sig.

För 12 à 13 år sedan tillsattes i det härad, der jag bor, en komité, som skulle ombesörja byggandet af den förut omnämnda bron vid Kungsör. Bron blef byggd och kostade, som jag förut nämnt, cirka 60,000 kronor. Lån upptogs och uttaxeringar per hemman gjordes för ifrågavarande brobyggnad, men någon offentlig redovisning har, mig veterligt, ännu icke skett. Jag vill ej här vidare yttra mig om detta komitéuppdrag, ehuru skäl dertill ej saknades, utan må det sagda vara nog. Jag är af den oförgrifliga mening, att årliga redovisningar böra försiggå för sådana komitéuppdrag, som här äro i fråga, på det icke åtskilliga med uppdraget förenade saker må blifva lemnade åt glömskan, som nu så ofta är fallet.

Då slutligen utskottet förebringar skäl, sådana, som att landsingen genom antagande af den föreslagna lagstiftningsåtgärden skulle komma att förlemas i sin verksamhet; att det tror, att en lagstiftning i detta hänseende i många fall skulle komma att verka skadligt; att det anser, att en förändring till det bättre icke är af behofvet påkallad därför att förhållandena varit så i en förgången tid, samt att dylika förslag vid föregående riksdagar blifvit afslagna, och då ut-

skottet icke tagit den ringaste hänsyn till att röstgrund saknas i före-^{Om inrättande} varande fall, så är man frestad tro, att vi blifvit tillbakaförda ett ^{af härads-} sekel i tiden, i stället för att, som klokheten bjuder, gå sakta, men säkert framåt.

Herr talman! På grund af hvad jag nu anfört, och då det värda lagutskottet i sitt betänkande icke ens nämnt ett ord om röstgrund, mycket mindre angifvit något sätt, huru röstas skall, då ett härad kallas att genom sockneombud och enskilde sammanträda inför häradsrätt eller kronofogde, så yrkar jag återremiss.

Vidare yttrade:

Herr Lilienberg: Ehuru jag icke reserverat mig mot utskottets betänkande, har jag likväl inom utskottet varit af den tanke, som jag ännu hyser, att motionären har haft verklig befogenhet för sin framställning. Det förhåller sig så, som han säger, att det icke står väl till med skötseln af häradets angelägenheter. Visserligen har ett något bättre tillstånd inträdt efter 1881 genom den förordning, som då utkom om revision af häradsmedlen, men dermed är icke all rättfärdighet uppfylld. Man säger, att det står häradsborna fritt att tillsätta en komité för att ombesörja vissa angelägenheter, men så länge några i lag stadgade bestämmelser om sådan komité icke finnas, så uppnås icke det ändamål, som man dermed afsett.

Emellertid torde icke tidpunkten vara lämplig att nu göra någonting i det syfte, som motionären påyrkat, därför att frågan om väghållningsbesvärets ordnande ännu hvilat. Vi veta, att, enligt det förslag, som vid föregående riksdag var framställt af Kongl. Maj:t, det skulle i hvarje härad finnas en vägstyrelse, hvilken skulle hafva att ombesörja väghållningsangelägenheterna inom häradet. Om en sådan styrelse komme till stånd, skulle den äfven kunna ombesörja andra angelägenheter, som äro för häradet gemensamma.

Af detta skäl har jag för min del ansett, att frågan är för tidigt väckt, och vill därför äfven yrka bifall till det slut, hvartill utskottet kommit, och jag gör det så mycket hellre, som jag tror, att en återremiss icke skulle till någonting tjena, då Första Kammaren redan bifallit utskottets förslag.

Herr Smedberg: Af den utredning, som utskottet lemnat angående de motioner, som flere gånger varit väckta inom Riksdagen, torde kammaren finna, att denna fråga ingalunda är ny, utan flere gånger varit före och lika många gånger afslagits äfven af denna kammare.

Jag tror också, att det icke finnes något trängande behof att inrätta sådana permanenta häradsstyrelser, som motionären föreslagit. Det måtte äfven, att döma af motionärens anförande, råda ett eget förhållande i hans hemort. Enligt hvad jag tyckte mig höra, var det fråga om en sparbank, men angående dess förvaltning böra väl regler vara uppgjorda. Och hvad beträffar den bro, som motionären omnämnde, så heter det i lagen: »Alle, som å landet hemman ega eller bruka, skola vägar rödja och broar bygga.» Och detta skall ske efter

Om inrättande
af härads-
styrelser.
(Forts.)

förmedlade hemmantalet, och derefter komma de äfven att rösta. Men på åtskilliga ställen, särskildt i Vestergötland, äro vägarne och broarne delade å hvarje hemmantal, och sedan ser nog kronobetjeningen till, att de hållas i föreskrifvet skick, utan att några särskilda kontrollanter behöfva tillsättas. Hvad häradsborna nu hafva gemensamt, in-skränker sig till byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelser, men om det blir fråga om *nybyggnad* af tingshus eller häradsfängelse, så tror jag icke, att man skulle vilja öfverlåta beslutanderätten åt de fem häradsfullmäktige, som motionären föreslår. Jag tror, att vid sådana tillfällen alla kommuner vilja genom sina ombud sjelfva besluta, och de blifva då kallade att genom sockenfullmäktige infinna sig inför häradsrätten och fatta beslut i ämnet. Och hvad beträffar *underhållet* af tingshus och häradsfängelse, så hafva vi stäldt så inom min valkrets, att vid sammanträde inför häradsrätten häradsborna åtaga sig att utgöra 1 öre per beskattningsbar fyrk för detta ändamål. Denna bevilning uppbäres och redovisas af kronofogden, hvars redovisning undergår en årlig revision.

Hvad åter angår vägarne underhåll under vintertiden, så hafva vi en författning, som säger, att häradsborna skola utse de hemman, som äro närmast belägna, att fördelas i särskilda ploglag, hvilka tilldelas ett visst stycke af vägen till underhåll mot ersättning, som utdebiteras på häradsborna af häradsskrifvaren och uppbäres af kronofogden utan ersättning. Och detta gäller för fem år i sänder. Vid den tidens slut uppgör kronofogden ett förslag, bygdt på det äldre, och sedan utses ett ombud från hvarje kommun, hvilka sammanträda och yttra sig öfver förslaget, hvarefter häradsrätten gifver sitt utlåtande. Det vore icke lämpligt att, som motionären föreslagit, detta förslag skulle uppgöras af endast fem personer, ty de kunde icke hafva den kännedom om vägarne beskaffenhet öfver hela häradet, som är erforderlig.

Hvad åter beträffar häradsallmänningarna, finnes en särskild förordning af år 1866, som bestämmer huru de skola förvaltas och att särskild allmänningsstyrelse derför skall utses.

För min del vill jag åtminstone icke vara med om att nu inrätta någon ny beskattningsnämnd — ty detta blefve dessa häradsstyrelser säkerligen — med sekreterare, kassaförvaltare och kanske flera tjänstemän. Jag yrkar derför bifall till utskottets hemställan.

Herr Lasse Jönsson: Motionärens förslag är verkligen ganska befogadt. För många orter och äfven den ort, som jag tillhör, skulle häradsstyrelserna kunna göra mycket gagn. Det är nemligen icke så, som den siste talaren nämnde, att vägarne öfver allt äro indelade, ty efter vägindelningarna hafva tillkommit många nya vägar, och genom rättegång hafva häradsborna blifvit ålagda att underhålla dem, tills ny vägindelning sker. Sådant vägunderhåll går för min hemort till många tusen kronor årligen, och der råder nu stor villrådighet i afseende på dessa medels uttagande och redovisning, hvilket skulle gå lättare för sig, om man hade en häradsstyrelse. Det är också fallet, såsom motionären nyss framhållit, att om man har valt sockenombud,

finnes icke föreskrifvet huru dessa inför domhafvanden eller krono-*Om inrättande af häradsstyrelser.*
fogden skola ega rättighet att rösta, hvarigenom ofta svårigheter kunna uppstå.

(Forts.)

Om det nu vore mig möjligt att få motionärens förslag igenom, skulle jag vilja yrka bifall till detsamma. Men då ingen utsigt dertill förefinnes, har jag velat uttala min åsigt i saken, på det att, derest frågan återkommer, lagutskottet icke skall kunna säga, att ingen varit för densamma nu. Jag anser, som sagdt, att dessa häradsstyrelser skulle blifva nyttiga samt att de äro af behovet påkallade, och jag vill derfor nu instämma i motionärens yrkande om återremiss till den kraft och verkan det hafva kan.

Herr *Persson* i Mörarp instämde häruti.

Herr *Ersson* i Vestlandaholm: Jag ber endast få fästa herr *Smedbergs* uppmärksamhet derpå, att den bro, som jag omnämnde i mitt förra anförande, är gemensam för hela häradet. Att något dylikt icke finnes i hans hemort, är ju ett lyckligt förhållande, men detta torde icke inverka på denna sak.

Att jag nu icke föreslagit mera än fem ledamöter i häradstyrelsen, beror deraf, att styrelsen endast skulle upprätta förslag till inkomst- och utgiftsstat för det kommande året, hvilket förslag skulle granskas af häradsborna, som sålunda sjelfve fingo bestämma, huru mycket som skulle uttaxeras.

Det var endast detta jag velat nämna.

Herr *Sven Nilsson*: Jag skall också be att få uttala mig till förmån för motionens syfte. Den som varit med om någon tid att hafva alla dessa saker oreglerade inom häradet, men sedermera fått dem ordnade, känner bäst, hvilken nytta en sådan korporation som i motionen afsetts skulle kunna åstadkomma. Vi hafva redan i viss mån inom det härad jag representerar vidtagit mått och steg i den riktning motionären har föreslagit, äfven om vi icke gått så långt som han i sitt förslag. Vi hafva nemligen tillsatt en direktion, som reglerar dessa förhållanden. Förut lågo vi helt och hållet i händerna på kronobetjeningen, som kasserade broar och vägar och tingshus m. m. Häradet hade då så godt som intet att säga, utan det var blott att betala. Men så tillkom denna direktion, som tog sakerna om hand. Det är icke fråga om, såsom herr *Smedberg* anförde, att denna direktion bestämmer grunden för uttaxeringen af medien, ty nämnden bör väl veta efter hvilken grund detta lagligen skall ske, utan direktionen har fått i sin magt att uppbära dessa medel, hvilka icke enligt allmän lag det åligger kronofogden att uppbära och redovisa. Denna direktion kan sålunda i mitt härad icke betraktas såsom någon beskattningsnämnd, men den har ändock bidragit till stor lättnad i utgifterna, emot hvad förut varit fallet. Så t. ex. förrättar den alla besigtningar öfver bristfälliga tingshus, broar och oindelta vägar m. m. samt låter bota dessa brister, utom i fall, då stora kostnadsförslag föreligga, då häradet inför rätten höres och är afgörande. Jag föreställer mig därför, att om ett sådant förslag, som motionären framställt, om också icke i

Om inrättande
af härads-
styrelser.
(Forts.)

den omfattning han tänkt sig, blefve antaget, detta skulle vara synnerligen välkommet åtminstone i en stor del af rikets härad. Nu tjenar det ingenting till att yrka återremiss, sedan Första Kammaren afslagit motionen, men för den händelse frågan återkommer, har jag för min del velat uttala den önskan, att lagutskottet må taga saken i närmare skärskådande och söka åstadkomma en anordning, som kan tillämpas i hela riket.

Herr Crafoord: Efter den upplysning, som vunnits, att utskottets betänkande redan blifvit af Första Kammaren bifallet, kommer det ju icke i fråga att yrka återremiss, utan blott att uttala sin mening för den händelse frågan skulle återkomma vid ett kommande riksmöte, och i det afseendet tillåter jag mig nämna, att under min temligen långa domareverksamhet jag kommit under fund med att en temligen stor brist i lagen förefinnes derutinnan, att vi sakna en duglig häradsrepresentation.

Herr Ersson i Vestlandaholm: Med anledning af den förda diskussionen ber jag att få återtaga mitt yrkande om återremiss.

Herr Lasse Jönsson: Äfven jag ber att få återtaga yrkandet om återremiss.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

bankoutskottets utlåtande och memorial:

n:o 8, i anledning af motion om efterskänka af eller nedsättning i den landtbrukaren C. M. Bergman i Yllestad Bakersgård afdrade betalning för ett från riksbanken utlemnadt lån; och

n:o 9, i fråga om användande af riksbankens vinst för år 1889; samt lagutskottets utlåtande n:o 34, i anledning af väckt motion om vissa ändringar i gällande grufvestadga.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 6.

Anmäldes och godkändes statsutskottets nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser:

n:o 23, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående gjord framställning om förändrade bestämmelser i fråga om de från riksgäldskontorets enke- och pupillkassa utgående pensioner; och

n:o 24, till Konungen, angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ordet lemnades till

Ang. föredragningslistan.

Herr E. G. Boström, som yttrade: Jag tillåter mig anhålla, att kammaren måtte besluta att bevillningsutskottets betänkande n:o 5 måtte uppföras först bland de två gånger bordlagda ärenden, som förekomma å föredragningslistan för nästa onsdag.

Med bifall till den af herr Boström sålunda gjorda framställning, beslöt kammaren, att bevillningsutskottets betänkande n:o 5 skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras främst bland de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

Härefter anförde

Herr Månsson: Jag tar mig friheten hemställa, att kammaren måtte besluta, att näst efter bevillningsutskottets utlåtande n:o 5 måtte å föredragningslistan för nästa onsdag uppföras konstitutionsutskottets betänkande n:o 7.

Herr Bengtsson i Gullåkra: För min del får jag anhålla, att kammaren, med bifall till herr Boströms förslag, måtte lemna föredragningslistan i öfrigt oförändrad.

Herr Danielson: För min del anhåller jag att få förena mig i det af herr Ivar Månsson gjorda yrkande.

Herr Gustaf Berg: Jag åter hemställer, att andra tillfälliga utskottets utlåtande n:o 20 rörande försäljning af vin och maltdrycker måtte uppföras näst efter bevillningsutskottets utlåtande n:o 5.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Jag anhåller att få återtaga mitt förra yrkande.

Sedan öfverläggningen i ämnet förklarats afslutad, beslöt kammaren, att konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7 skulle föredragas till behandling näst efter bevillningsutskottets betänkande n:o 5.

Herr Wretlind begärde nu ordet och anförde: Jag anhåller att andra tillfälliga utskottets utlåtande n:o 20 måtte på föredragningslistan för nästa onsdag uppföras såsom n:o 3 bland de två gånger bordlagda ärendena.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Jag hemställer att ingen vidare förändring må göras i föredragningslistan.

Herr Sven Nilsson: För min del tycker jag verkligen, att de nu å föredragningslistan uppförda ärenden, som skola behandlas emellan

Ang. föredrag-
ningslistan.
(Forts.)

de nu på föredragningslistan först uppförda och den angående förändringar i kongl. förordningen om försäljning af vin och maltdrycker m. m., äro af mindre vikt, och jag tror icke heller att desamma behandling kan taga synnerlig tid, så att ölfrågan nog ändå kommer att behandlas om onsdag. Jag hemställer därför, att kammaren ville låta bero vid det beslut, som redan är fattadt i afseende på föredragningsättet.

Det kan visserligen göra detsamma, huru man bestämmer i detta afseende, men jag tycker likväl, att det icke är skäl att ändra en föredragningslista, när icke denna ändring har någon praktisk betydelse.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, beslöt kammaren, det några vidare ändringar i föredragningslistan än de, som redan beslutats, icke skulle företagas.

§ 9.

Herr V. B. Wittrock aflemnade en motion, n:o 223, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om lagstiftningsåtgärder för hämmande af utbredningen i vårt land af de svårare ogräsväxterna.

Denna motion bordlades.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>C. V. Collander</i>	under 10 dagar fr. o. m. den 31 dennes
» <i>N. Fosser</i>	» 14 » » » 27 »
» <i>C. J. Bladh</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>J. Anderson</i> i Tenhult	» 12 » » » 27 »
» <i>C. Johansson</i> i Esset	» 12 » » » 29 »
» <i>J. P. Jansson</i> i Saxhyttan	» 14 » » » 29 »
» <i>O. Ch. Ahlström</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>C. J. Jakobson</i>	» 12 » » » 29 »
» <i>A. Svenson</i> i Edum	» 14 » » » 27 »
» <i>J. Jonson</i> i Fröstorp	» 8 » » » 27 »
» <i>C. T. Lind</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>L. G. von Heijne-Lilienberg</i>	» 10 » » » 29 »
och herr <i>P. Pehrsson</i> i Norrsund	» 8 » » » 1 instundande april.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 11,20 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.